

„LISTA SZTUK WYCOFANYCH. LISTA SZTUK NIEZALECONYCH DO WYSTAWIENIA”

Prezentowany materiał źródłowy odsłania mechanizmy cenzurowania amatorskiego ruchu scenicznego na przełomie lat 40. i 50. XX wieku. Jednym z istotnych narzędzi stosowanym przez aparat kontroli do okiełznania tego wówczas jeszcze żywiołowego zjawiska było umieszczanie niepożądanych sztuk na indeksie. „Lista sztuk wycofanych” oraz „Lista sztuk niezaleconych do wystawienia” stanowią spektakularny przykład wprowadzania tej procedury w życie. „Lista sztuk wycofanych” została podzielona na sztuki autorskie i anonimowe: odpowiednio 711 i 135. Spis sztuk niezaleconych do wystawienia liczy 51 pozycji. Daje to łącznie 897 tytułów. Dokumenty nie zostały opatrzone datą ani opisem. Na podstawie ich analizy nie jest zatem możliwe odtworzenie problemowego, politycznego, instytucjonalnego czy też chronologicznego kontekstu właściwego dla jej powstania. W tym celu niezbędne jest przywołanie innych materiałów archiwalnych.

Wiedzę na temat list pozwalają zbudować przede wszystkim archiwalia Głównego Urzędu Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk (dalej GUKPPiW) wytworzone na przełomie lat czterdziestych i pięćdziesiątych XX wieku. Szczególnie istotne dla pozyskania interesujących nas informacji są dwa dokumenty: „Protokół z narady Wojewódzkich Kierowników Referatów i Referentów Widowiskowych odbytej w Głównym Urzędzie Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk w dniach 7, 8 i 9 lutego 1949 r.”¹ oraz „Krótki przegląd działalności Wydziału Teatrów GUKPPiW w latach 1949–1950”.² Pierwszy z nich został opublikowany w tomie źródeł poświęconych cenzurowaniu teatru w PRL-u, drugi natomiast pozostaje dostępny jedynie w Archiwum Akt Nowych w Warszawie w zespole GUKPPiW. Istotne fakty na temat procesu powstawania spisów sztuk przynoszą również akta,

---

¹ *Protokół z narady Wojewódzkich Kierowników Referatów i Referentów Widowiskowych odbytej w Głównym Urzędzie Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk w dniach 7, 8 i 9 lutego 1949 r.*, wybór, wstęp, oprac. K. Budrowska, [w:] *Dramat i teatr w dokumentach GUKPPiW*, red. K. Budrowska. M. Budnik i K. Kościewicz, Białystok 2017.

² AAN, GUKPPiW, sygn. 127, t. 17/9, „Krótki przegląd działalności Wydziału Teatrów GUKPPiW w latach 1949–1950”.

z których pochodzi egzemplarz, będący podstawą niniejszego wydania, czyli zespół Grodzkiego Urzędu Kontroli Prasy w Będzinie z lat 1946–1952 (liczy on łącznie 9 teczek).³

Na podstawie przywołanych powyżej dokumentów można przyjąć, że spis sztuk powstał w drugiej połowie 1950⁴ i był efektem pracy dwóch instytucji zajmujących się cenzurowaniem teatru w PRL-u, czyli GUKPPiW i Ministerstwa Kultury i Sztuki (dalej MKiS). Na tę datę wskazuje analiza przechowywanych w zespole Grodzkiego Urzędu Kontroli Prasy w Będzinie innych list sztuk wycofanych. Chodzi tu mianowicie o wykaz sztuk wycofanych z zespołów amatorskich („ochotniczych“) sporządzony przez Podkomisję Repertuarową przy Komisji Głównej do Spraw Kultury MKiS, zawierający 530 pozycji, oraz zestawienie 119 sztuk sporządzone przez GUKPPiW wraz z 25 listami uzupełniającymi. Ostatnia lista nie została opatrzona datą⁵, w przeciwieństwie do listy nr 24, którą wysłano z Wojewódzkiego Urzędu Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk w Katowicach do urzędów grodzkich 30 czerwca 1950.⁶ Listy uzupełniające mają charakter cząstkowy, to znaczy, że umieszczone na nich tytuły znajdują się również na liście głównej zawierającej 895 tytułów. Możemy zatem przyjąć, że omawiany spis sztuk powstał najprawdopodobniej w drugim półroczu 1950. Kolejnym argumentem za przyjęciem takiej datacji jest wzmianka w „Krótkim przeglądzie działalności Wydziału Teatrów GUKPPiW“ o czystce repertuarowej w teatrze amatorskim, która do 1950 miała objąć 706 sztuk.⁷ Wydaje się, że cenzorzy mogli mieć na myśli tę część listy sztuk wycofanych, która liczyła 711 pozycji i dotyczyła tylko tekstów o ustalonej atrybucji autorskiej.

Jak sugeruje przywołany materiał źródłowy oraz analiza tytułów sztuk umieszczonych w spisie, znajduje się na niej w ogromnej większości repertuar grywany na scenach nieprofesjonalnych. To właśnie teatr amatorski, a nie zawodowy czy objazdowy, został w 1949 roku przez urzędników GUKPPiW uznany za najbardziej zaniedbany obszar w pracy cenzorów teatralnych. Sytuację tę tak opisywała naczelniczka Wydziału Teatru w GUKPPiW Elżbieta Kozłowska:

Teatr amatorski nadal stanowi dżunglę, wykarczowaną gdzieś przez świetlice Związków Zawodowych lub Samopomocy Chłopskiej, czego dowodem były konkursy zespołów świetlicowych. Nawet i te organizacje nie zawsze jednak stają na wysokości zadania, zwłaszcza pod względem doboru odpowiedniego programu. [...] Wiadomo nam, że często zespoły te nie przedstawiają wojewódzkim urzędom tekstów do kontroli, a kierownicy ich nie zawsze są dostatecznie wyrobie-

³ AP w Katowicach, Grodzki Urząd Kontroli Prasy w Będzinie z lat 1946–1952, sygn. 2299, t. 1–9.

⁴ Na marginesie można wskazać, że innym materiałem archiwalnym powiązanim z czystką repertuarową jest 49 teczek zawierających teksty sztuk w Archiwum Akt Nowych w zespole GUKPPiW, sygn. I/128.

⁵ AP w Katowicach, op. cit., sygn. 2299, t. 3, k. 11.

⁶ Ibidem, k. 21.

⁷ AAN, GUKPPiW, sygn. 127, t. 17/9, „Krótki przegląd...”, k. 230.

ni społecznie lub politycznie, by program odpowiednio ułożyć lub wybrać. Lecz znacznie gorzej przedstawia się sprawa zespołów amatorskich samorodnych, dzikich, organizacji różnego rodzaju, okazujących nieraz b. znaczną aktywność.⁸

Pod koniec lat czterdziestych wypracowano już wieloetapowy i wielopodmiotowy nadzór nad repertuarem teatrów zawodowych. Dyrektorzy upaństwowionych placówek mogli wprowadzić sztukę do realizacji po wcześniejszej akceptacji Rad Artystycznych działających przy teatrach oraz uzyskaniu pozytywnej opinii ze strony urzędników Komitetów Wojewódzkich i odpowiednich departamentów Ministerstwa Kultury i Sztuki. Wyłoniony w taki sposób repertuar był następnie weryfikowany przez pracowników Urzędu Kontroli. Cenzurowano zarówno tekst, jak i inscenizację. Pieczę nad teatrem objazdowym sprawowało Centralne Biuro Koncertowe, a następnie „ARTOS”. Sceny amatorskie stanowiły zatem ostatnią ostoję wolności wkraczającego w stalinizm teatru polskiego. Jej ukrócenie nie było jednak zadaniem łatwym z kilku istotnych powodów.

Przede wszystkim teatrów amatorskich było nieporównanie więcej niż scen zawodowych. O proporcjach mówi nam już sama liczba tekstów adaptowanych na scenę, przede wszystkim przez amatorów. Cenzorzy w 1949 szacują ją na podstawie zgłoszeń do urzędu na 15 000. Należy jednak założyć, że liczba przedstawień i teatrów amatorskich była jej wielokrotnością. Nie wszystkie bowiem grupy teatralne dopełniły formalności rejestracji zespołu bądź zgłoszenia sztuki do oceny. W przywoływanym już *Protokole* dane te są bardzo zróżnicowane. Na terenie województwa gdańskiego zarejestrowano 173 teatry amatorskie.⁹ Województwo lubelskie mogło pochwalić się 637 zespołami.¹⁰ Z kolei w województwie pomorskim teatry amatorskie przedstawiły 600 sztuk do kontroli.¹¹ Największą aktywność ruchu amatorskiego notuje się w województwie śląskim. W samym *Protokole* nie padają jednak w odniesieniu do niej żadne dane. Pomocne przy szacowaniu wielkości ruchu amatorskiego w tym województwie są, prowadzone przez powiatowego referenta społeczno-politycznego, księgi inwentarzowe zawierające spis sztuk wystawionych w powiecie bielsko-białym. Rejestrują one następującą liczbę przedstawień: w 1948 – 474; 1949 – 231; 1950 – 220.¹² W samym województwie śląskim w 1948 było 35 powiatów, natomiast w całym kraju – 324.¹³

⁸ *Protokół...*, op. cit., s. 45–46.

⁹ *Ibidem*, s. 65. W dokumencie wspomina się o dużym udziale ludności napływowej w strukturze demograficznej regionu.

¹⁰ *Ibidem*, s. 70.

¹¹ *Ibidem*, s. 65.

¹² AP w Katowicach Oddział w Bielsku-Białej, Delegatura Głównego Urzędu Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk w Katowicach Oddział w Bielsku-Białej 1948–1965, sygn. 189, t. 1.

¹³ M. Fic, K. Nowak, *Podział administracyjny, w: Województwo śląskie 1945–1950. Zarys dziejów politycznych*, red. A. Dziurok, R. Kaczmarek, Katowice 2017, s. 27–38.

Uwaga cenzorów skupia się w tym okresie także na tym, by ukrócić działalność teatrów działających bez zezwolenia władzy, czyli tzw. dzikich zespołów.¹⁴ Duża liczba grup teatralnych rozproszonych terytorialnie, działających często z dala od stolicy województwa przy świetlicach, zakładach pracy czy parafiach utrudniała urzędnikom wywiązanie się z tego zadania. Podczas krajowej narady z 1949 kilku z nich wskazywało na porażkę poniesioną na tym polu. Cenzor ze Szczecina, Zajączkowski, konstatował: „Teatry amatorskie występujące w powiatach są nieuchwytnie, jeśli chodzi o zasady i teksty, co jest powodem braku ingerencji”.¹⁵ Wtórował mu cenzor z Wrocławia, Leszczyński: „Zespoły amatorskie w terenie nie są wychwycone. Wysłaliśmy do tych zespołów pismo z nakazem rejestracji”.¹⁶

Problemy z rejestracją zespołów amatorskich i niemożność skontrolowania każdego granego przez nich przedstawienia wymuszała na GUKPPiW konieczność wypracowania innych niż w przypadku teatrów zawodowych zasad postępowania kontrolnego.¹⁷ Odrzucono dwustopniowy schemat nadzoru przyjęty w przypadku teatrów zawodowych, czyli cenzurę tekstu i inscenizacji. Trudno bowiem wyobrazić sobie sytuację, w której referent społeczno-polityczny, czyli powiatowy pełnomocnik WUKPPiW, osobiście uczestniczy w każdej próbie generalnej odbywającej się w teatrach amatorskich, zakładając oczywiście, że byłby o niej skutecznie i z wyprzedzeniem poinformowany. Jak czytamy w stenopisie narady krajowej z 1949 w powiecie wałbrzyskim

teatry amatorskie stanowią 90% widowisk kontrolowanych. Wyłoniło się zagadnienie co do uchwycenia tych zespołów. W Wałbrzychu łatwo jest tego dokonać, ale powiat jest duży, dużo świetlic, grają liczne zespoły: górnicze – 19, inne – 23. Duża odległość od Wałbrzycha stwarza trudności w dostarczaniu sztuk do kontroli. O przedstawieniach dowiadujemy się dopiero po fakcie. Z braku podstaw prawnych nie było możliwości do wyciągania konsekwencji. Aby uchwycić jednak jak największą ilość zespołów, wydany został okólnik o konieczności zgłaszania sztuk do kontroli, a w razie niedostosowania się, stosowana będzie grzywna lub kara aresztu. Wpłynęło to na usprawnienie działalności, wzrosła ilość kontrolowanych sztuk. Wydaliśmy obecnie zarządzenie, że nie wolno wynajmować sali bez zaświadczenia WUKP, że sztuka, która ma być wystawiona, została skontrolowana.

Jeżeli chodzi o zespoły świetlicowe, to nie chcemy gasić zapału pracy zbytecznymi trudnościami i zrażać ich do WUKP, dlatego kontrolujemy sztuki jeszcze przed rozpisaniem ról.¹⁸

Z wypowiedzi pracowników wojewódzkich delegatur urzędu wynika jednoznacznie, że na etatach powiatowych pełnomocników pracują osoby ze złym

---

¹⁴ B. Tyszkiewicz, „*Dziki zespoły*” i *ocenzurowany cyrk. GUKPPiW wobec wybranych zjawisk kultury popularnej*, [w:] *Kultura popularna w Polsce 1944–1989. Między projektem ideologicznym a kontestacją*, pod red. K. Stańczak-Wiślicz. Warszawa 2015, s. 11–41.

¹⁵ *Protokół...*, op. cit., s. 53.

¹⁶ *Ibidem*, s. 60.

¹⁷ Procent przedstawień objazdowych w stosunku do amatorskich jest bardzo mały.

¹⁸ *Protokół...*, s. 59.

przygotowaniem merytorycznym¹⁹. Posada ta jest źle opłacana, pracownicy rezygnują z niej często, zdarza się też, że pozostaje ona nieobsadzona. Biorąc pod uwagę liczbę sztuk wystawianych na scenach amatorskich, ich niehomogeniczność gatunkową, artystyczną i chronologiczną (od utworów oświeceniowych po współczesne), kompetencje urzędnika oceniającego ich przydatność polityczną i artystyczną musiały być bardzo wysokie, na poziomie dobrego krytyka teatralnego. Wachlarz umiejętności i poziom czytania w praktyce znacznie jednak odbiegał, zarówno w przypadku pełnomocników powiatowych, jak i cenzorów zatrudnionych w wojewódzkich delegaturach, od tych teoretycznych wymagań. Ocen repertuaru można było zatem dokonać jedynie na szczeblu centralnym.

Urzędnicy cenzury narzekali również na wrogi stosunek lub brak wyrobienia politycznego ze strony organizacji społecznych, nawet tych wspierających władzę, jak ZMP:

Obok wrogiej, świadomie dywersyjnej działalności poszczególnych zespołów, usiłujących przejąć na scenie pod mniej lub więcej zamaskowaną postacią swoją destrukcyjną robotę, napotykało się na całkowitą bezradność i dezorientację zespołów reprezentujących organizacje polityczne i społeczne. I tak np. zespoły Zetempowskie sięgały do repertuaru bądź bezwartościowych, często zgoła demoralizujących szmir, jak *Noc poślubna*, *Głuszec* – Krzywoszewskiego, *Sprawa Burzana* Lewickiego, bądź o antydemokratycznych i wstecznych tendencjach (*Janek doktorem* Kołodzieja, *Bursztyny Kasi*). Zdarzały się też pozycje o zdecydowanej szkodliwości politycznej, jak: Inscenizacja *Pana Tadeusza* opracowana przez Missona (nacisk położony na wydźwięk antyrosyjski), *Jedziemy na festiwal* (paszkwil na ZMP) itd. Zetempowcy sięgali też do szkodliwych sztuk religijnych.²⁰

Konsekwencją tych problemów było wskazanie jako priorytetowego zadania sporządzenie rejestru zarówno samych zespołów amatorskich, jak i granych przez nie sztuk. Wojewódzkie Urzędy Kontroli zobowiązane były do przesyłania do warszawskiej centrali raportów dotyczących teatrów i teatraliów. Jak wynika ze sprawozdania GUKPPiW za lata 1949–1950, wysyłano je w rytmie miesięcznym. Składały się one z:

1. sprawozdania opisowego omawiającego działalność a) teatrów stałych miejscowych, b) teatrów stałych objazdowych, c) teatrów stałych amatorskich;
2. sprawozdania statystycznego;
3. rejestru tekstów zgłoszonych do kontroli i skontrolowanych. Sprawozdanie opisowe potrzebne jest jako obraz ogólny ruchu widowiskowego na terenie województwa. Sprawozdanie statystyczne – dla zorientowania się w ilości przedstawień i ingerencji. Rejestr – uzmysłowienia sobie repertuaru (głównie zespołów amatorskich).²¹

¹⁹ W okresie tuż powojennym jest to również problem wojewódzkich urzędów kontroli, których kadra często się zmienia, a przy tym nie ma odpowiedniego przygotowania merytorycznego.

²⁰ AAN, GUKPPiW, sygn. 127, t. 17/9, „Krótki przegląd...”, k. 229

²¹ AAN, GUKPPiW, sygn. 127, t. 17/9, „Sprawozdawczość w Wydziale Teatrów GUKPPiW”, k. 5.

Tak rozbudowana sprawozdawczość miała ostatecznie dostarczyć urzędnikom wojewódzkim i powiatowym dość proste narzędzie ułatwiające pracę cenzora w terenie. Wystarczyło bowiem posiłkować się zawartą w nim wiedzą, aby stwierdzić, czy sztuka może być prezentowana publiczności, czy też należy widzów przed zawartymi w niej treściami bezwzględnie chronić.

Repertuar tych [amatorskich] widowisk przedstawia się rozpaczliwie. Działalność ta jest raczej szkodliwa, jak pożyteczna. Nadesłany przez Wojew. Urząd materiał w postaci wykazów i ocen poszczególnych pozycji w okresie kilkumiesięcznym sezonu ubiegłego, pozwoli nam zorientować się w zebranych materiale, materiale niekompletnym nawet za ten okres, gdyż niektóre województwa mogły nadesłać jedynie katalogowy spis widowisk. [...] Z materiału tego, opracowanego, skorzystać będą mogły resorty i instytucje, których działalność wiąże się z tą dziedziną, a w naszej pracy będzie on nam b. pożyteczny i stanowić będzie podstawę centralnej kartoteki.

Wykazy sztuk posegregowane według wartości przesłane zostaną urzędowi wojewódzkim. Dla stałego kompletowania takiego wykazu urzędy wojewódzkie obowiązane są nadsyłać ocenę każdej sztuki po raz pierwszy w województwie zgłoszonej. [...] W ten sposób stopniowo wyeliminowane zostaną sztuki o wadliwej treści społecznej i politycznej, sztuki, które przez lata całe grywane bywają w różnego rodzaju zespołach amatorskich: Ochotniczej Straży Pożarnej, czy ZWM, czy zespołach przy zakładach pracy.²²

Podczas narady krajowej wskazano zatem powód prowadzonej przez urzędników terenowych tak szczegółowej i systematycznej sprawozdawczości. Miała ona doprowadzić do powstania centralnej kartoteki utworów scenicznych, z której wyłoniono listę sztuk wycofanych. Dokumentacja znajdująca się w zespole Grodzkiego Urzędu Kontroli Prasy w Będzinie z lat 1946–1952 wskazuje, że był to proces wieloletni. Znajdujemy w niej bowiem wstępne, dużo krótsze listy bądź aneksy do nich, np. z roku 1947²³ czy 1948.²⁴ Podobnie jak w przypadku teatrów zawodowych, także kontrolę teatrów amatorskich główny Urząd Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk sprawował wspólnie z Ministerstwem Kultury i Sztuki. Świadczy o tym prowadzona równoległe z GUKPPiW akcja gromadzenia informacji przez MKiS na temat teatrów amatorskich, a później międzyresortowe konsultacje w sprawie listy sztuk wycofanych.²⁵

Trudności związane z analizą literaturoznawczą spisu sztuk nie wynikają tylko z jego wielkości. Przywołane w nim sztuki różnią się pod względem gatunkowym. Są to komedie, farsy, operetki, wodewile, krotkowile, obrazki, dramaty obyczajowe, historyczne, ludowe i inne. Pojawiają się teksty oryginalne i adaptacje, polskie i obce. Nie reprezentują one także jednego poziomu artystycznego: sztuki wybitne czy dobre sąsiadują z przeciętnymi i słabymi. Warto jednak w tym miejscu zaznaczyć, że wspólnym mianownikiem wszystkich sztuk jest ich przeznaczenie na

²² *Protokół...*, s. 46.

²³ AP w Katowicach, op. cit., sygn. 2299, t. 3, k. 61.

²⁴ Ibidem, t. 3, k. 63; t. 5, k. 13–20.

²⁵ Ibidem, t. 3, k. 7

sceny amatorskie. Dookreśla to w sposób istotny proveniencję społeczną zarówno samych aktorów, jak i publiczności. Mówimy zatem o środowiskach chłopskich, robotniczych oraz wspólnotach skupionych wokół takich instytucji, jak szkoła, kościół czy zakład pracy. Nieprofesjonalność inscenizacji i odbioru modeluje w sposób istotny dobór sztuk. Podstawowym kryterium jest ich rozmiar – na omawianych listach przeważają formy krótkie – i ciężar problemowy poruszanych tematów. Cenzorom zależy przede wszystkim na usunięciu sztuk:

szkodliwych politycznie, bezwartościowych szmir, sztuk z obcego, wrogiego środowiska, sztuk o tendencjach antydemokratycznych, wstecznych ideologicznie, religianckich, rasistowskich, pornograficznych, sztuk zdezaktualizowanych itd.²⁶

Wśród wskazanych tematów szczególnie dużo miejsca w przywołanych dokumentach poświęca się literaturze religijnej. Podkreśla się jej wyraźnie polityczną wymowę poprzez zawarte w inscenizacji odniesienia do współczesności:

Sztuki religijne to albo jeden wielki lament na aktualizowany temat prześladowań chrześcijan w starożytnym Rzymie, albo niesłychana makabra czasem aż sadystyczna, tortur i cierpień prześladowanych chrześcijan. Częstym b. chwytem jest dwuznaczna symbolika. Tekst sztuki opowiada o Herodzie – Hitlerze, ale już w samym tekście wyczuwa się, że to nie Hitlera się ma na myśli. Inscenizacja często ucieka się do takich trików, jak ubieranie Heroda w czerwoną szatę i pięcioramienną czerwoną gwiazdę.²⁷

Prezentowany spis sztuk w dużej części reprezentuje dorobek twórców na kartach podręczników do historii literatury omówionych raczej na marginesach albo zupełnie pominiętych. Utwory, na które cenzorzy wprowadzili zapis, w większości nie przynależą bowiem do tekstów wysokoartystycznych, ale popularnych, wydawanych na przełomie wieku XIX i XX, w wolnej Polsce w seriach wydawniczych, takich jak „Teatr dla wszystkich” czy „Naród sobie”. Publikowano je również w pierwszych latach po wojnie w serii „Biblioteka Teatrów Amatorskich”. Sztuki o takim adresie czytelniczym cieszyły się dużym zainteresowaniem także w drugiej połowie lat czterdziestych XX w. ze względu na specyfikę ówczesnej kultury czasu wolnego, w ramach której amatorska działalność teatralna zajmowała dość istotne miejsce. Te wydane po 1945 były także stosunkowo łatwo dostępne, co dodatkowo komplikowało pracę cenzorów. Nieszczelność systemu kontroli rynku wydawniczego, wynikająca z działalności firm prywatnych i nieudolności administracji dopiero formującego się państwa, sprawiła, że pojawiły się w obiegu księgarskim pozycje politycznie podejrzane czy wręcz oceniane jako szkodliwe:

Bardzo też utrudnia nam pracę szereg wydawnictw widowiskowych, jakie w ciągu lat powojennych ukazały się w obiegu. Są to stare sztuki o treści nieco przerobionej, lecz które pozostają ideologicznie obce lub nawet szkodliwe. Data wydawnictwa z 1947 lub 1948 r. wprowadza w błąd,

²⁶ AAN, GUKPWiW, sygn. 127, t. 17/9, „Krótki przegląd...”, k. 230.

²⁷ *Protokół...*, s. 47.

zarówno organizatorów imprez, jak i referentów społeczno-politycznych. Największą aktywność w tej dziedzinie okazuje firma „Odrodzenie“ (Nalepa) w Katowicach.²⁸

Kontrola widowisk amatorskich wymagała zatem skorelowania prac Wydziału Teatrów z pracami innych wydziałów cenzorskich, przede wszystkim z Wydziałem Druków Nieperiodycznych. Sito cenzury stawało się coraz gęstsze:

Należy więcej uwagi poświęcić temu, co się drukuje i rynek wydawniczy w tej dziedzinie zaśmieca. Referenci widowiskowi urzędów wojewódzkich powinni zainteresować się tymi wydawnictwami i mieć w nie wgląd. Jeśli chodzi o Warszawę, nasz kontakt z Wydziałem Publikacji Nieperiodycznych jest stale utrzymywany. Należy to samo uczynić w urzędach wojewódzkich.²⁹

Wycofanie z repertuaru teatrów amatorskich tekstów sztuk oznaczało w praktyce ogłoszenie na nie zapisu, wycofanie wydań z księgarń i bibliotek. Stenopis narady krajowej ujawnia także, że sztuki poddawano skreśleniom. Nie padają jednak w tym kontekście żadne liczby, chociaż należy domniemywać, że było ich więcej niż sztuk wycofanych w całości. Zastrzeżenia władzy wzbudzało wiele kwestii, przede wszystkim przejawy antysemityzmu, antyrosyjskości, religijności czy prezentowanie spraw społecznych, zwłaszcza dotyczących wsi, w „fałszywym“ ideologicznie świetle.³⁰ Analiza przywoływanych już wcześniej ksiąg inwentarzowych rejestrujących sztuki i imprezy artystyczne prezentowane publiczności w powiecie bielskim w województwie śląskim pozwala na postawienie wniosku, że w przypadku skreśleń również mieliśmy do czynienia z procesem przesuwania decyzji z dołu na szczyt hierarchii administracyjnej. Księgi zawierają informacje dotyczące sztuki (tytuł, autor), miejsca wystawienia, personaliów kontrolującego oraz uwag do tekstu. Ostatnia z wymienionych rubryk służyła głównie do referowania dokonanych w sztukach skreśleń. W 1948 zwraca uwagę dość znacząca obecność ingerencji dotyczących kwestii żydowskiej oraz już nie tak licznych zastrzeżeń odnoszących się do obecnych w sztukach germanizmów. Innych ingerencji prawie nie ma. Od 1949 w tej samej rubryce pojawia się adnotacja o skreśleniach wprowadzonych przez WUKPPiW. Do powiatowych urzędników z wojewódzkich delegatur przesyłano również instrukcje dotyczące ingerencji w niepożądane ideologicznie utwory sceniczne.³¹ Możliwe że, oprócz spisu sztuk, powstał opracowany przez GUKPPiW centralny wykaz ingerencji w sztukach dopuszczonych warunkowo do upowszechniania na scenach amatorskich.

Czystka repertuarowa zdaniem samych cenzorów przyniosła pozytywne i negatywne skutki. Wartością pozytywną było ich zdaniem poszerzenie dotychczasowego repertuaru. Paradoksalnie bowiem eliminacja z repertuaru znanych i ogranych tekstów wymusiła na zespołach amatorskich poszukiwanie nowych. Sięgano

---

²⁸ Ibidem.

²⁹ Ibidem, s. 47.

³⁰ Ibidem, s. 48–50. W dokumencie wymienione są dość szczegółowo sytuacje, które wymagają od cenzora użycia czerwonego ołówka.

³¹ AP w Katowicach, op. cit., t. 3.

częściej z tego powodu do repertuaru sowieckiego, współczesnego polskiego czy brano na warsztat sztuki lewicowych autorów zachodnich.

Tego typu repertuar był jednak dość ograniczony. Nie cieszył się także popularnością wśród aktorów-amatorów czy widzów. Głód repertuarowy oraz opresyjność organów kontroli słowa odbiły się negatywnie na teatrze amatorskim, skutecznie hamując inicjatywy tego środowiska i doprowadzając do powolnego zamierania nieprofesjonalnego ruchu teatralnego. Dramatyczny spadek działalności zespołów amatorskich odnotowano w „Sprawozdaniu z Wydziału Teatrów za III kwartał 1951 r.”. Zaznaczono w nim również, że ich przedstawiciele ciągle zgłaszają do kontroli teksty znajdujące się już od kilku lat na liście sztuk wycofanych, z kolei urzędnicy cenzury dopisują do niej nowe pozycje. W 1951 praca nad oczyszczaniem repertuaru teatrów amatorskich nieustająco zatem trwa.³²

Źródła i zasady edycji

Exemplarz spisu sztuk, który jest podstawą publikacji, znajduje się w Archiwum Państwowym w Katowicach w zespole nr 2299, zawierającym dokumenty Grodzkiego Urzędu Kontroli Prasy w Będzinie z lat 1946–1952 (t. 9, k. 1–24). Dokument ma postać maszynopisu. Poszczególne pozycje na liście zapisano od nowej linii, oznaczając je kolejnym numerem bądź dodatkowo (w sporadycznych wypadkach) literą. Lista składa się z dwóch części: „Listy sztuk wycofanych” (z podziałem na sztuki autorskie i anonimowe) oraz „Listy sztuk niezaleconych do wystawienia”. Dominuje w nich układ alfabetyczny, ale jest on dość niestarannie utworzony.³³ Pojawiają się liczne błędy w zapisie nazwisk bądź pseudonimów oraz tytułów sztuk. Autorzy sztuk występują na listach zarówno pod własnym nazwiskiem jak i pseudonimami. Podane przez cenzorów tytuły sztuk są często skrócone.

W dokumencie poprawiona została interpunkcja, zapis wielką i małą literą oraz błędy w pisowni nazwisk, pseudonimów i tytułów. Wprowadzono również bez adnotacji pominięte w zapisie źródłowym znaki diakrytyczne w nazwiskach bądź tytułach sztuk. Pojawiające się sporadycznie odręczne dopiski nie zostały odnotowane w opracowaniu ze względu na ich nikłą wartość semantyczną – są to naniesione czerwoną kredką parafki przy poszczególnych sztukach lub podkreślenia. Tytuły utworów literackich, w oryginale zapisane prostym krojem pisma, wyróżniono kursywą. W przypisach (tam, gdzie było to możliwe) rozwinięto inicjały imion, rozszyfrowano kryptonimy i pseudonimy.³⁴ Ze względu na liczbę sztuk umieszczonych na liście, zrezygnowano z podania ich pełnych tytułów.

Katarzyna Kościewicz

³² Warto w tym miejscu podkreślić, że wymienione na listach sztuki tylko w niewielkim stopniu pojawiają się w „Wykazie książek podlegających niezwłócnemu wycofaniu 1 X 1951 r.”. Zob.: [Cenzura PRL] *Wykaz książek podlegających niezwłócnemu wycofaniu 1 X 1951 r.*, postowie Z. Żmigrodzki, Wrocław 2002.

³³ W małym stopniu zaburza go dodatkowo wprowadzenie poprawek w zapisie nazwisk w niniejszej edycji.

³⁴ Informacje o autorach i sztukach, jeśli nie podano inaczej, pochodzą z Katalogu Biblioteki Narodowej, Katalogu NUKAT oraz opracowań biobibliograficznych: L. Simon, *Bibliografia dramatu polskiego 1765–1939*, t. 1–2, oprac. i red. E. Heise, T. Sivert, Warszawa 1971; *Dawni pisarze polscy: od początków piśmiennictwa do Młodej Polski: przewodnik biograficzny i bibliograficzny*, t. 1–4, red. R. Loth, Warszawa 2000–2004; *Współcześni polscy pisarze i badacze literatury. Słownik biobibliograficzny*, t. 1–10, red. J. Czachowska i A. Szałagan, Warszawa 1994–2007; *Polski Słownik Biograficzny*, red. W. Konopczyński, Wrocław, Warszawa 1933.

LISTA SZTUK WYCOFANYCH. TAJNE

1. Abrahamowicz, Ruszkowski¹, *Teść*
2. Abrahamowicz, Ruszkowski, *Mąż z grzeczności*
3. A. K. P.², *Wet za wet*
4. Alleg i Keduc³, *Rozwód*
5. Ali Baba, *Jego Królewska Mość szofer*
6. Al-Ar⁴, *Dwie Marysie*
7. Alechnowicz, *Straty życia*
8. Al. P.⁵, *Radziwiłł jedzie*
9. Anczyc⁶, *Błazek opętany*
10. Anczyc, *Robert i Bertrand*
11. Anczyc, *Łobzowanie*
12. Anczyc, *Flisacy*
13. Anczyc, *Chłopi arystokraci*
14. Anczyc, *Kościuszek pod Raclawicami*
15. Anczyc, *Emigracja chłopska*
16. wg Andersena, *Świniopas*
17. Antoine, *Korsarz Bałtyku*
18. Aramis⁷, *Ogień swatem*
19. Armand⁸, *Bobasek*
20. Armand d'Artois de Bournouville i Achilles d'Artois, *Papugi naszej babuni*
21. Arnold i Bach⁹, *Hurra jest chłopczyk!*
22. Arnold i Bach, *Hiszpańska mucha*
23. Art¹⁰, *Noc błogosławiona*
24. Artyniewicz¹¹, *Goście zapustni*
25. B., *Gdy umierał Zbawiciel*¹²
26. Bach i Arnold, *Fruwająca dziewczica*
27. B. M.¹³, *Gdy brak błogosławieństwa matki*
28. Barnaś K.¹⁴, *Trasa*

---

¹ Adolf Abrahamowicz i Ryszard Ruszkowski.

² Właściwie: Aleksander Połujański.

³ Sztuka autorstwa Jana Gelli, pseud. Alleg i Mariana Cudek-Cudnowskiego (pseud. Keduc).

⁴ Właściwie: Aleksander Arct.

⁵ Właściwie: Aleksander Piątkiewicz.

⁶ Władysław Ludwik Anczyc.

⁷ Właściwie: Władysław Junosza Szaniawski.

⁸ Prawdopodobnie Armand d'Artois de Bournouville.

⁹ Franz Arnold i Ernest Bach.

¹⁰ Właściwie: Józef Jarzębowski.

¹¹ Krystyna Artyniewicz.

¹² *Gdy umierał Zbawiciel: trzyaktowy szkic dramatu osnutego na tle męki Pańskiej*, Tarnów 1947.

¹³ Mally Behler.

¹⁴ Kazimierz Barnaś.

29. Barnaś K., *Znak*
30. Bakala¹⁵, *Jak kapral Szczapa wykiwał śmierć*
31. Bakala, *Jak kapral Szczapa dostał się do raju*
32. Bakala, *Śmierć Okrzei*
33. Bakala, *Więzień Magdeburga*
34. Bakala, *Koniec świata*
35. Bałucki¹⁶, *Emancypowane*
36. Bałucki, *Ciepła wdówka*
37. Bałucki, *Teatr amatorski*
38. Bałucki, *Polowanie na męża*
39. Bałucki, *Sprawa kobiet*
40. Baranowicz¹⁷, *Szopka betleemska*
41. Baranowicz, *Madejowa klechda*
42. Barrière¹⁸, *Ulicznik paryski*
43. Bąk W.¹⁹, *Sługa don Kiszota*
44. Békeffi²⁰, *Nieusprawiedliwione godziny*
45. Bontarski, *Hanka*
46. Bełza²¹, *Słowiczek*
47. Berger K., *Wiosna ludów w Końskiej*²²
48. Berger K.²³, *Rysia w Krynicy*
49. Bergel R.²⁴, *O ziemię*
50. Bernard Tristan²⁵, *Jedyny włamywacz we wsi*
51. Bekier²⁶, *Młody zdobywca nieba*
52. Bieszk²⁷, *Tobie ojczyzno*
53. Bieńkowska²⁸, *Wiosna 1944*
54. Bieniasz²⁹, *Stary rok w opalach*
55. Bieniasz, *Jak kowalicha diabła wykiwała*
56. Bieniasz, *Repatrianci*

---

¹⁵ Właściwie Karol Lilienfeld–Krzewski.

¹⁶ Michał Bałucki.

¹⁷ Baranowicz Jan.

¹⁸ Teodor Barrière.

¹⁹ Wojciech Bąk.

²⁰ István Békeffi.

²¹ Władysław Bełza.

²² Karol Berger. Poprawny tytuł sztuki: *Wiosna ludów, czyli rok 1848 w Końskiej*.

²³ Poprawna forma imienia: Marian.

²⁴ Rajmund Bergel.

²⁵ Tristan Bernard.

²⁶ Ks. Jerzy Bekier.

²⁷ Stefan Bieszk.

²⁸ Flora Bieńkowska.

²⁹ Józef Bieniasz.

57. Biedroń, *Bój o karczmę*³⁰
58. Biedroń, *Figiel w pułapce*
59. Biedroń, *Gwiazda ludu*
60. Bilak J., *Wytwórnia filmowa*
61. Bisson A.³¹, *Kontrola wagonów sypialnych*³²
62. Bliziński³³, *Ciotka na wydaniu*
63. Blum i Toché³⁴, *Lunatyk*
64. Błotko, *Nad ojcowską mogiłą*
65. Błotko, *Jak się Jaśkowi zachciało być panem*
66. Błotnicki³⁵, *Zagroda Sobkowa*
67. Bobowski³⁶, *Za nic żydowskie swaty*
68. Bogusławska³⁷, *Kto im łzy powróci*
69. Bogusławska, *Handlarz uliczny*
70. Bogusławska, *Sztandar 4-go pułku Legii Nadwiśl.*
71. Bocian, *Ćma ulicy*
72. Bodyński, *Sztufada nylonowa w biurokratycznym sosie*
73. Bogusz³⁸, *Sumienie*
74. Bolesławicz³⁹, *Dobrodziej*
75. Bolesławicz, *Dola dziecka*
76. Bolesławski⁴⁰, *Heliodorski Karolek*⁴¹
77. Bolesławski, *Zaręczyny*⁴²
78. Borski⁴³, *Zwycięzca śmierci*
79. Borys⁴⁴, *Komornik swatem*
80. Borzym⁴⁵, *Imieniny*
81. Brandon⁴⁶, *Ciotka Karola*
82. Brossowa⁴⁷, *Betleem Polskie*

---

³⁰ Franciszek Biedroń.

³¹ Aleksander Bisson.

³² Poprawny tytuł: *Kontroler wagonów sypialnych: komedia w 3 aktach.*

³³ Józef Bliziński.

³⁴ Ernest Blum, Raoul Toché.

³⁵ Edward Błotnicki.

³⁶ Feliks Bobowski.

³⁷ Maria Bogusławska.

³⁸ Być może chodzi o Marię Jadwigę Reutt używającą pseudonimu J. Bogusz.

³⁹ Właściwie: Bolesław Eulenfeld.

⁴⁰ Jak wyżej.

⁴¹ Poprawny tytuł: *Heliodorek i Karolek.*

⁴² Poprawny tytuł: *Zaręczyny Rózi, czyli strajk u Granda.*

⁴³ Właściwie: Stanisław Kuźnar.

⁴⁴ Jan Borys.

⁴⁵ Właściwie: Józef Bliziński.

⁴⁶ Thomas Brandon.

⁴⁷ Janina Brossowa.

83. Brandowski⁴⁸, *Salon piękności*
84. Bratny R.⁴⁹, *Zwycięstwo Gralaków*
85. Brochowicz, *Przekłete szczęście*⁵⁰
86. Browski, *Niepotrzebny człowiek*⁵¹
87. Brudziński i Polanowski⁵², *Herod i Spółka*
88. Brzeski K.⁵³, *Szapiro na manowcach*
89. Brzeski K., *Kasa Chorych*
90. Brzeski K., *Rapaport na ćwiczeniach*
91. Brzeski K., *Rekrut i kucharka*
92. Brzeski K., *Honor Malwiny Pechkranc*
93. Brzeski K., *W sądzie*
94. Brzeski K., *Na ławeczce*
95. Brzeski K., *Uj ten cios!*
96. Brzeski K., *Baronowa*
97. Brzeski K., *W kancelarii R.K.U.*
98. Brzeski K., *U fotografa*
99. Brzeski K., *Bilard*
100. Brzeski K., *Tajemnica pokoju nr 113*
101. Brzeski K., *Pociąg podmiejski nr 2746*
102. Budgiewicz, *Nieszczęśliwa kobieta*
103. Bunsch⁵⁴, *Przyszedł na ziemię święty*
104. Cackowski R.⁵⁵, *Ziuta z ogonka*
105. Cackowski R., *Pan majster z rybaków*⁵⁶
106. Cackowski R., *Posłaniec aktorem*
107. Centnarski, *Szlakiem walki proletariatu o wolność*
108. Cichecki K., *Obrazki z życia Chrystusa*
109. Cieciński B., *Dwaj rywale*
110. Ciumatti, *W szponach kusiciela*
111. Coward⁵⁷, *Seans*

---

⁴⁸ Prawdopodobnie Stanisław Brandowski. *Bibliografia dramatu polskiego 1765–1964* nie notuje tej sztuki.

⁴⁹ Roman Bratny.

⁵⁰ *Przekłete szczęście: sztuka w 3 aktach według noweli Bolesława Prusa*, oprac. Jerzy Brochowicz, Katowice 1948.

⁵¹ *Polska Bibliografia Literacka za rok 1947* notuje tę sztukę pod pseudonimem: Bro-wski. *Niepotrzebny człowiek. Jednoaktowy obrazek sceniczny dla zespołów „Caritas” napisany z okazji 3-., Tygodnia Miłosierdzia*”, Tarnów 1947.

⁵² Prawdopodobnie chodzi o Wiesława Leona Brudzińskiego i Tadeusza Polanowskiego.

⁵³ Kazimierz Brzeski.

⁵⁴ Adam Bunsch.

⁵⁵ Roman Cackowski.

⁵⁶ *Bibliografia dramatu polskiego 1765–1964* notuje tę sztukę pod tytułem: *Pan Majster z Dunaju*.

⁵⁷ Noël Coward.

112. Conners B.⁵⁸, *Roxy*
113. Ćwikłowa⁵⁹, *Nawrócenie*
114. Chabior, *Teściowa [w] tarapatach*
115. Chlondowski⁶⁰, *Męka Pańska*
116. Chociszewski⁶¹, *Bożenna*⁶²
117. Chociszewski, *Pałka Madeja*
118. Chociszewski, *Koszyk kwiatów*
119. Choińska⁶³, *Znajdziesz w polu mój grób*
120. Chrzanowski⁶⁴, *Chrapanie z rozkazu*
121. Czanerle⁶⁵, *Spekulant*
122. Czanerle, *Lola jest chora*
123. Czanerle, *W drodze na Berlin*
124. Czapanowski⁶⁶, *Miłość na manewrach*
125. Czapanowski, *Na wesolo*
126. Czaplicki⁶⁷, *Balkon*
127. Czarski, *Powrót do gniazda*⁶⁸
128. Czyżowski⁶⁹, *Komitet honorowy*
129. Czyżowski, *Pan delegat*
130. Czuby, *Zmartwychwstanie*
131. Danielewski⁷⁰, *Polacy w Ameryce lub nasi na obczyźnie*
132. Danielewski, *Karnawał w Warszawie*⁷¹
133. Danielewski, *Tajemnice małżeńskie*
134. Dalecka⁷², *W starym dworku*⁷³
135. Daszyńska⁷⁴, *Śpijże Jezuniu w polskiej kolebeczce*
136. Daszyńska, *Jaselka harcerzy polskich*⁷⁵

---

⁵⁸ Barry Conners.

⁵⁹ Anna Mędlanka-Ćwikłowa. *Bibliografia dramatu polskiego 1765–1964* notuje tę sztukę jako rękopis z 1933.

⁶⁰ Właściwie: ks. Antoni Hlond.

⁶¹ Józef Chociszewski.

⁶² Poprawny tytuł: *Bożena, czyli Córka kmiecia na czeskim tronie*.

⁶³ Helena Choińska.

⁶⁴ Prawdopodobnie Mieczysław Chrzanowski – aktor i autor sztuk teatralnych związany ze Lwowem w drugiej połowie XIX wieku.

⁶⁵ Maria Czanerle. Bilbiografie nie notują wymienionych na liście sztuk tej autorki.

⁶⁶ Właściwie: Bolesław Kazimierz Stefański.

⁶⁷ Aleksander Czaplicki.

⁶⁸ Być może chodzi o adaptację sceniczną powieści J. I. Kraszewskiego *Powrót do gniazda*.

⁶⁹ Kazimierz Andrzej Czyżowski.

⁷⁰ Cyryl Danielewski.

⁷¹ Poprawny tytuł: *Gole panny, czyli karnawał w Warszawie*.

⁷² Wanda Dalecka z Czarnowskich.

⁷³ Poprawny tytuł: *W starym dworze: obrazek sceniczny z 1863 r.*

⁷⁴ Stanisława Daszyńska.

⁷⁵ Poprawny tytuł: *Jaselka polskich harcerzy: (Sen-jawa w czterech odstonach)*.

137. Daszyńska, *Szumi Bałtyk*
138. Daszyńska, *Chcemy własny sztandar mieć*
139. Daszyńska, *Hejnał Odrodzenia*
140. Daszyńska, *Strach ma wielkie oczy*
141. Dąbrowski, *My rządźmy światem*
142. Derc i Żelichowski⁷⁶, *Pali się, czyli Strażacy na dożynkach*
143. Destouches⁷⁷, *Powrót nieboszczyka*
144. Deval⁷⁸, *Subretka*
145. Diahomenti, *Pozbawiony pracy*
146. Dietrich⁷⁹, *Miłosierdzie*
147. Dobrzański⁸⁰, *Podejrzana osoba*
148. Dobrzański, *Kajcio*
149. Dobrzański, *Wujaszek*
150. Dobrzański, *Obraz matki*
151. Doliński⁸¹, *Na manewrach*
152. Domański⁸², *Próba ogniowa*
153. Domański, *Próba ogniowa*⁸³
154. Dominik⁸⁴, *Ojcowizna*
155. Dominik, *W górę serca*
156. Dominik, *Wigilia św. Andrzeja*
157. Dominik, *Biały mazur*
158. Dominik, *Sieroce wiano*
159. Dominik, *Wesele Zosi*
160. Domino, *Zwycięska flaga*
161. Dominiowa, *Swaty*⁸⁵
162. Domosława/Zienkiewicz⁸⁶, *Jaśkowe zamysły*
163. Donizetti⁸⁷, *Markietanka – córka II pułku*⁸⁸
164. Drobetti, *Czwarte przykazanie*
165. Dubaniowska, *Sublokator*
166. Dunarowski Wł.⁸⁹, *Dni oczekiwania*

---

⁷⁶ Klemens Derc i J. Żelichowski.

⁷⁷ Philippe Néricault Destouches.

⁷⁸ Jacques Deval.

⁷⁹ Stanisław Dietrich. Sztuka wydana w Łucku w 1934.

⁸⁰ Stanisław Dobrzański.

⁸¹ Adolf Doliński.

⁸² Stanisław Domański. Sztuka wydana w Warszawie w 1932.

⁸³ Zapis sztuki powtórzony drugi raz na liście.

⁸⁴ Poprawna forma pseudonimu: Domnik. Właściwie: Franciszek Gabriel Dorowski.

⁸⁵ Eugenia Dominiowa.

⁸⁶ Regina Zienkiewicz.

⁸⁷ Gaetano Donizetti.

⁸⁸ Prawdopodobnie adaptacja opery komicznej Donizettiego *Córka pułku* z 1840.

⁸⁹ Władysław Dunarowski.

167. Dybowski⁹⁰, *Pocałunek we troje*
168. Eftimiu⁹¹, *Człowiek, który szukał śmierci*
169. Elf⁹², *Figle młodości*
170. Engel⁹³ i Horst⁹⁴, *Świat bez mężczyzn*
171. Eulendorf⁹⁵, *Odnalezione szczęście*
172. Eulendorf, *Ofiara Hanki*
173. Eulendorf, *Święty Mikołaj*
174. Eulendorf, *W gościnie u Kazi*
175. Fischerówna⁹⁶, *U stóp Niepokalanej*
176. Fliegel-Zytkowa, *Powrót pokoju*
177. Tłoczyński A.⁹⁷, *Fatalna szafa*
178. Fredro (syn), *Consilium facultatis*
179. Tricard⁹⁸, *Bóg nie umiera*
180. Friedberg⁹⁹, *Noc karnawałowa*
181. Friedberg, *Prawica i lewica*
182. Fodor¹⁰⁰, *Mysz kościelna*
183. F.Z., *Święty Kazimierz*
184. Gadomski J.¹⁰¹, *Bohaterka chrześcijańska*
185. Gadziński, *Brylantowy krzyż*
186. Galus, *Przyjaciel trzeźwości*
187. Gawrończyk, *Serce kamienne*
188. Garricks¹⁰², *Kobieta, która zabiła*
189. Galasiewicz¹⁰³, *Aby handel szedł*
190. Galasiewicz, *Maciek Samson*
191. Galasiewicz Jan Kanty¹⁰⁴
192. Gąterski¹⁰⁵, *Wigilia w zasypanej sztolni*
193. Gella Jan¹⁰⁶, *Swatka*

---

⁹⁰ Janusz Teodor Dybowski.

⁹¹ Wiktor Eftimiu.

⁹² Właściwie: Koronat Piotrowski.

⁹³ Aleksander Engel.

⁹⁴ Julius Horst.

⁹⁵ Ewelina Eulendorf.

⁹⁶ Anna Fischerówna.

⁹⁷ Apolinary Tłoczyński.

⁹⁸ Henri Tricard.

⁹⁹ Sydon Friedberg.

¹⁰⁰ Ladislas Fodor.

¹⁰¹ Józef Gadomski.

¹⁰² Właściwie: Ernest Vajda.

¹⁰³ Jan Kanty Galasiewicz.

¹⁰⁴ Omyłkowo wpisane zostały imiona autora zamiast tytułu sztuki.

¹⁰⁵ Stefan Ludwik Gąterski.

¹⁰⁶ Jan Gella.

194. Gerson-Dąbrowska¹⁰⁷, *Majster Kiliński*
195. Gerson-Dąbrowska, *Baśń o królowej Róży*
196. Gerson-Dąbrowska, *Krewniak z Ameryki*
197. Gerson-Dąbrowska, *Piosenki żołnierskie*
198. Gensówna i Batorowicz¹⁰⁸, *Jaselka*¹⁰⁹
199. Gerber, *W zaczarowanym lesie*¹¹⁰
200. Ghèon¹¹¹, *Pasterka w krainie wilków*
201. Gilewicz, *Odzyskane szczęście*
202. Gloss¹¹², *Miłosierdzie Marii*
203. Gloss, *Czarny Jim*
204. Galasiewicz¹¹³, *Aby handel szedł*
205. Golz¹¹⁴, *Podwójna buchalteria*
206. Gołba¹¹⁵, *Lompa*
207. Górski¹¹⁶, *Posąg w kominie*
208. Górski, *Los sieroty*
209. Góra, *Wysiedlenie*
210. Gozdawa-Wiechecki¹¹⁷, *Porucznik I-ej brygady*
211. Gozdawa i Stępień¹¹⁸, *Moja żona Penelopa*
212. Grott¹¹⁹, *Z kolędą do stajenki*
213. Gregorowicz J.K.¹²⁰, *Werbel domowy*
214. Gryfita¹²¹, *Wspomnienie*
215. Grzymała-Siedlecki¹²², *Ich synowa*
216. Grzymała-Siedlecki, *Sublokatorka*
217. Grzymała-Siedlecki, *Ludzie są ludźmi*¹²³
218. Grzymała-Siedlecki, *Podatek majątkowy*
219. Grzymała-Siedlecki, *Spadkobierca*
220. Gutowski¹²⁴, *Surdut i siermiega*

---

¹⁰⁷ Maria Gerson-Dąbrowska.

¹⁰⁸ Franciszka Gensówna, Józef Batorowicz.

¹⁰⁹ Pełny tytuł: *Jaselka łatwe ułożone podług starych kolęd i pastorałek*.

¹¹⁰ Józef Gerber.

¹¹¹ Henri Ghèon.

¹¹² Zofia Gloss.

¹¹³ Jan Kanty Galasiewicz.

¹¹⁴ Emil i Arnold Golz.

¹¹⁵ Kazimierz Gołba.

¹¹⁶ Józef Górski.

¹¹⁷ Stefan Gozdawa-Wiechecki (Wiech).

¹¹⁸ Zdzisław Gozdawa, Waclaw Stępień.

¹¹⁹ Franciszek Grott.

¹²⁰ Jan Kanty Gregorowicz.

¹²¹ Właściwie: Bogdan Jaxa-Ronikier.

¹²² Adam Grzymała-Siedlecki.

¹²³ Poprawny tytuł: *Juliusz Szylong, czyli ludzie są ludźmi*.

¹²⁴ Władysław D. Gutowski.

221. Guzowa H., *Chłopski syn*
222. Gwiżdż¹²⁵, *Gody*
223. Harazim¹²⁶, *Lilie i róże*
224. Harazim, *Forteca*
225. Harazim, *Kamienne serce*
226. Harazim, *Męka Pańska*
227. Herczeg¹²⁷, *Niebieski lis*
228. Hauben, *Niedola sieroty*
229. Hempel, *Dni grozy*¹²⁸
230. Henczel¹²⁹, *Jak Maciek Zdziebko zwalczył kryzys*
231. Hennequin¹³⁰, *On i jego sobowtór*
232. Hennequin, *Dwadzieścia dni kozy*
233. Hennequin, *Pani prezesowa*¹³¹
234. Hennequin, *Wojna z żonami*
235. Hertz Benedykt¹³², *Zasadzka*
236. Hertz Jan Adolf¹³³, *Przebudzenie*
237. Hertz Jan Adolf, *Młody las*
238. Hierowski¹³⁴, *Śląsk walczący*¹³⁵
239. Hołuj, *Dom pod Oświęcimiem*
240. Hopek¹³⁶, *Nazarejczyk*
241. Hopwood¹³⁷, *Jutro pogoda*
242. Horska¹³⁸, *Królewna śnieżka*
243. Hauben, *Dopóki matkę masz*
244. Hauben, *Polacy w Ameryce*

---

¹²⁵ Feliks Gwiżdż.

¹²⁶ Franciszek Harazim. Do liczb porządkowych przy sztukach tego autora dołączono oznaczenia literowe. Prawdopodobnie wynikało to z faktu późniejszego ich dopisywania do listy. W edycji nie uwzględniono tych dopisków.

¹²⁷ Ferenc Herczeg.

¹²⁸ Rajmund Hempel. Cenzorskie losy maszynopisu tego dramatu (brak informacji o druku) opisyje Kamila Budrowska, „Dni grozy” *Rajmunda Hempla*, [w:] eadem, *Zatrzymane przez cenzurę. Inedita z połowy XX wieku*, Warszawa 2013.

¹²⁹ Teodor Henryk Henczel.

¹³⁰ Maurice Hennequin. Współautor: Georges Duval.

¹³¹ Współautor: Pierre Veber.

¹³² Benedykt Hertz.

¹³³ Jan Adolf Hertz.

¹³⁴ Zdzisław Hierowski.

¹³⁵ Jest to antologia poezji śląskiej. Z. Hierowski, *Śląsk walczący. Poezja i pieśń*, Katowice – Wrocław 1946.

¹³⁶ Ks. Stanisław Hopek.

¹³⁷ James Avery Hopwood.

¹³⁸ Prawdopodobnie Balbina Bąbczyńska-Horska związana była jako reżyser z amatorskim ruchem teatralnym dla dzieci.

245. Huc, *Dla Chrystusa*¹³⁹
246. I. D.¹⁴⁰, *Los sieroty czyli niewinność zwycięża*
247. Jachimek J.¹⁴¹, *Rycerz św. Józefa*¹⁴²
248. Jachimek J., *Król Sobieski*
249. Jachimek J., *Kołodnicy*
250. Jadwiga z Łobzowa¹⁴³, *Korale Marysi i Kasi*
251. Jadwiga z Łobzowa, *Na straż*
252. Jadwiga z Łobzowa, *Nieskończony bój*
253. Jalabert Pierre¹⁴⁴, *Wszystko na dobre się zmienia*
254. Janowska M.¹⁴⁵, *Kopciuszek wiejski*
255. Janeczek¹⁴⁶, *Powrót tułacza*
256. Janeczek, *Dzieci wdowy*
257. Janiszewski, *Ofiara demona*¹⁴⁷
258. Ks. J.H.¹⁴⁸, *Fortele Michasia*
259. Jarem-Mirski¹⁴⁹, *Aż nadszedł dzień*
260. Jarem-Mirski, *Mundur swatem*
261. Jaroszyńska, *Wigilia pod smrekami*
262. Jaroszyński¹⁵⁰, *Fatalista*
263. Jaros St., *Przymusowe lądowanie*¹⁵¹
264. Jasiński, *Jego stara panna*
265. Jastrzębiec, *Zapalony automobilista*
266. Jastrzębiec-Zalewski¹⁵², *Gobelin*
267. Jax¹⁵³, *Pan Twardowski*
268. Jeleń Danuta, *Okrutna zemsta*
269. Jeżewska Kazimiera, *Podanie o Piaście*
270. Junosza, *Ciocia w reakcji*
271. Jurek Aleksander, *Urlop*

---

¹³⁹ Ks. A. Huc.

¹⁴⁰ W wydaniu z 1919 r. w serii „Naród Sobie!” sztukę opatrzone kryptonimem J. L. Ukrywa się pod nim Juliusz Ligoń.

¹⁴¹ Józef Jachimek.

¹⁴² Poprawny tytuł: *Rycerze św. Jerzego. Fantazja dramatyczna oparta na rzeczywistości w 5 obrazach scenicznych z prologiem i epilogiem.*

¹⁴³ Jadwiga Strokowa.

¹⁴⁴ Pierre Jalabert.

¹⁴⁵ Malwina Janowska.

¹⁴⁶ Józef Janeczek.

¹⁴⁷ Józef Janiszewski.

¹⁴⁸ Józef Heinzel.

¹⁴⁹ Józef Jarem-Mirski.

¹⁵⁰ Tadeusz Jaroszyński.

¹⁵¹ Sztukę pod tym tytułem napisał Aleksander Jan Jellin. Podpisywał się pseudonimem Olga Org. lub Yelly.

¹⁵² Władysław Jastrzębiec-Zalewski.

¹⁵³ Antoni Jax.

272. Junosza-Szaniawski¹⁵⁴, *Miłość strażaka*
273. Junosza-Szaniawski, *Ogień swatem*
274. Juszczyk¹⁵⁵, *Postrzyżyny Ziemowita*
275. Juszczyk, *Jaselka*
276. Juskiewicz Maria¹⁵⁶, *Jak Bolek został harcerzem*
277. Kaczorowski¹⁵⁷, *Drzymała i jego wóz*
278. Kaczorowski, *Tajemnica spowiedzi*¹⁵⁸
279. Kalinowski, *Trzej spadkobiercy*
280. Kamińska i Syska¹⁵⁹, *Chata mazurka*
281. Kamiński Paweł¹⁶⁰, *Młody las*
282. Kamiński¹⁶¹, *Skalmierzanki*
283. Kamiński Jan Nepomucen¹⁶²
284. Koprowski¹⁶³, *Powrót*
285. Karwatowa¹⁶⁴, *Złote pantofelki*
286. Karwatowa, *Kachna*
287. Karwatowa, *Na służbie*
288. Karwatowa, *Stryj Agapit*
289. Katajew¹⁶⁵, *Kwadratura koła*
290. Kutra¹⁶⁶, *Wielka nowina*
291. Kazimierczuk¹⁶⁷, *Aby handel szedł*
292. Kazimierczyk¹⁶⁸, *Kwiat paproci*
293. Kiedrzyński¹⁶⁹, *Błąd młodości*
294. Kiedrzyński, *Zaręczny pod kulami*
295. Kiełbiński Bohdan, *Warszawa*¹⁷⁰
296. Kirkor (Korycki)¹⁷¹, *Potrójna narzeczona*

---

¹⁵⁴ Władysław Junosza-Szaniawski.

¹⁵⁵ Franciszek Juszczyk.

¹⁵⁶ Maria Juskiewiczowa.

¹⁵⁷ Zbigniew Kaczorowski.

¹⁵⁸ Sztuka na podstwie utworu ks. Josepha Spillmanna, szwajcarskiego jezuitę piszącego utwory dla dzieci, wyd. Poznań 1935.

¹⁵⁹ Anna Kamińska i Henryk Syska.

¹⁶⁰ Być może chodzi o Jana Adolfa Hertza, autora sztuki *Młody las*.

¹⁶¹ Jan Nepomucen Kamiński.

¹⁶² Błąd zapisu – zamiast tytułu sztuki podane imiona autora.

¹⁶³ Jan Koprowski.

¹⁶⁴ Anna Karwatowa.

¹⁶⁵ Walentyn Katajew.

¹⁶⁶ Zdzisław Maria Okuljar.

¹⁶⁷ Jan Kanty Galasiewicz.

¹⁶⁸ Stanisław Kazimierczyk.

¹⁶⁹ Stefan Kiedrzyński.

¹⁷⁰ Jest to zbiór wierszy przeznaczony do zespołowego recytowania w szkołach i świetlicach.

¹⁷¹ Władysław Korycki, pseud. Witold Kirkor.

297. Kisielewski J.¹⁷², *Karykatury*
298. Klewe¹⁷³, *Pan poseł ma głos*
299. Klewe, *Monologi*
300. Klabund¹⁷⁴, *Kredowe koło*
301. Lechner, *W dniu, w którym Chrystus zmartwychwstał*¹⁷⁵
302. Klimaszewski¹⁷⁶, *Wesele*
303. Klepaczewski¹⁷⁷, *Nasi wieśniacy*
304. Klon Wojciech¹⁷⁸, *Polski lipiec*
305. Kobiela Stanisław¹⁷⁹, *Synowie lasu*
306. Kochanowska¹⁸⁰, *Dziś Mikołaj przyjdzie święty*
307. Kochanowska, *Los Nr 13*
308. Kodlec, *Falszywy alarm*
309. Kołowrót, *Dolarowy pejzaż*
310. Kołodziej¹⁸¹, *Macocha*
311. Kołodziej, *Bogata wdowa*
312. Kołodziej, *Górnicy*
313. Kołodziej, *Pocziwy młynarz*
314. Kołodziej, *Janek doktorem*
315. Kołodziej, *10 000 marek*
316. Kołodziej, *Na wymiarze*
317. Korotyńska¹⁸², *Ach być cyganem*
318. Korcelli¹⁸³, *Bankiet*
319. Korcelli, *Papuga*
320. Korzeniowski¹⁸⁴, *Okrężne*¹⁸⁵
321. Korzeniowski (wg Korzeniowskiego), *Dymitr i Maria*
322. Korzeniowski, *Majster i czeladnik*
323. Kotlarska-Budzyńska¹⁸⁶, *My to zagramy*

---

¹⁷² Jan August Kisielewski.

¹⁷³ Klemens Weitz.

¹⁷⁴ Alfred Henschke.

¹⁷⁵ Clemens Maria Lechner. Poprawny tytuł sztuki: *W dniu, w którym Chrystus umarł...*

¹⁷⁶ Prawdopodobnie Jerzy Klimaszewski. Być może chodzi o *Wesele pod Krakowem*, cz. 1-2, ukł., sł., muz. W. Walter, J. Klimaszewski, Z. Węgrzynówna, [Warszawa ca 1930].

¹⁷⁷ Telesfor Klepaczewski.

¹⁷⁸ Właściwie: Stanisław Marczak Oborski.

¹⁷⁹ Być może chodzi o Ludwika Kobielę, śląskiego literata i autora sztuk.

¹⁸⁰ Janina Kochanowska.

¹⁸¹ Piotr Kołodziej.

¹⁸² Elwira Korotyńska.

¹⁸³ Kazimierz Korcelli.

¹⁸⁴ Józef Korzeniowski.

¹⁸⁵ Poprawna forma tytułu sztuki: *Okrężne: komedia w dwóch aktach*.

¹⁸⁶ Zofia Kotlarska-Budzyńska.

324. Kossak Szczucka¹⁸⁷, *Gość oczekiwany*
325. Kostman, *Powrotna fala*¹⁸⁸
326. Kowalski¹⁸⁹, *Chrześnik królewski*
327. Kowalczykowa M.¹⁹⁰, *Gdzie kucharek sześć*
328. Kowalewski J.¹⁹¹, *Nagrodzona dzielność*
329. Koziębrodzki Wł.¹⁹², *Stryj przyjechał*
330. Kozłowski A., *Baśka*
331. Kozłowski Tadeusz, *Wesoła marynarska wiara*
332. Kozłowski i Dalborówna¹⁹³, *Zaloty na kwaterze*
333. Kozłowski St.¹⁹⁴, *Pochodnia*
334. Kraft i Janczanin, *Miłość zwycięża*
335. Krajewski St., *Dokwaterowanie*
336. Kraszewski¹⁹⁵, *Stach i strach*
337. Krośniński¹⁹⁶, *Po kolędzie*
338. Krzyżanowski¹⁹⁷, *Maryś soltysianka*
339. Krumłowski K.¹⁹⁸, *Śluby rybackie (dębnickie)*
340. Krumłowski K., *Białe fartuszki*
341. Krumłowski K., *Przewodnik tatrzański*
342. Krumłowski K., *Piękny Rigo*
343. Krumłowski K., *Bosa Królowna*
344. Krumłowski K., *Królowa przedmieścia*
345. Krzacz Walenty, *Rekwizycja szperek*
346. Krzewiński, Jastrzębiec¹⁹⁹, *Panna wodna*
347. Krzywoszewski²⁰⁰, *Głuszc*
348. Kudera ks.²⁰¹, *Pasterka z Lourdes*
349. Kubrycht, Malejczyk, Cichocki²⁰², *Widowisko ludowe na temat Bożego Narodzenia*

---

¹⁸⁷ Zofia Kossak-Szczucka.

¹⁸⁸ Sztuka to prawdopodobnie adaptacja opowiadania Bolesława Prusa o tym samym tytule.

¹⁸⁹ Stanisław Kowalski.

¹⁹⁰ Maria Kowalczykowa.

¹⁹¹ Jerzy Dołęga Kowalewski.

¹⁹² Władysław Koziębrodzki.

¹⁹³ Tadeusz Kozłowski i Maria Dalborówny.

¹⁹⁴ Stanisław Gabriel Kozłowski.

¹⁹⁵ Tadeusz Kraszewski.

¹⁹⁶ Józef Krośniński.

¹⁹⁷ Kazimierz Krzyżanowski. *Bibliografia dramatu polskiego* notuje tę sztukę jako graną w Warszawie w Teatrze im. Aleksandra Fredry w 1925.

¹⁹⁸ Konstanty Krumłowski.

¹⁹⁹ Walery Jastrzębiec i Józef Słotwiński.

²⁰⁰ Stefan Krzywoszewski.

²⁰¹ Jan Kudera.

²⁰² Bronisław Kubrycht.

350. Kujtkowski²⁰³, *W domu niewoli*
351. Kułakowski, *Męka Pańska*
352. Labiche²⁰⁴, *Jeden z nas musi się ożenić*
353. Lakaba²⁰⁵, *Moryc ma nos*
354. Lachowicz²⁰⁶, *Wesele Jagny*
355. Lachowicz, *Gospodarz to ja*
356. Laskowski J.²⁰⁷, *Skandal pod czarnym kotem*²⁰⁸
357. Lasocki W., *Joker z Kadyksu*
358. Lamayne, *W okowach cesarstwa*
359. Lenart Ignacy, *Warszawa wolna*
360. Lewartowska Z.²⁰⁹, *Hej do Apelu*
361. Lewicki K.²¹⁰, *Sprawa Burzana*
362. Libański²¹¹, *W katordze*
363. Lichtenberg Wilhelm²¹², *Mecz małżeński*
364. Ligoń²¹³, *Los sieroty czyli niewinność zwycięża*
365. Lisowski²¹⁴, *Sznur koralu*
366. Listowski²¹⁵, *Papugi naszej babuni*
367. Lorenz²¹⁶, *Zmartwychwstanie*
368. Ładnowski²¹⁷, *Wesele na Prądniku*
369. Ładosiówna²¹⁸, *Weryfikacja*
370. Łebkowski, *Sumienie bogacza*
371. Łopalewski T.²¹⁹, *Romans z ojczyzną*
372. Łukomski, *Kuplety*
373. Maciejewska J., *Nad przepaścią*
374. Maj Aleksander, *Skutki alkoholu*
375. Majcher²²⁰, *Posiew wolności*

---

²⁰³ Adam Kujtkowski.

²⁰⁴ Eugène Labiche.

²⁰⁵ Właściwie: Bronisław Bakal.

²⁰⁶ Antoni Lachowicz.

²⁰⁷ Jerzy Laskowski.

²⁰⁸ Poprawny tytuł: *Skandal pod „Czarnym kotem”*.

²⁰⁹ Zofia Lewartowska. Wyd. Katowice 1948.

²¹⁰ Kazimierz Lewicki.

²¹¹ Edmund Libański.

²¹² Wilhelm Lichtenberg.

²¹³ Juliusz Ligoń.

²¹⁴ Jan Stefan Lisowski.

²¹⁵ Andrzej Listowski jest autorem przekładu i muzyki. Operetkę napisał Armand d’Artois.

²¹⁶ Józef Lorenz.

²¹⁷ Aleksander Ładnowski.

²¹⁸ Irena Ładosiówna.

²¹⁹ Tadeusz Łopalewski.

²²⁰ Jan Majcher.

376. Majanowski, *Pan majsterek*²²¹
377. Majeranowski²²², *Obywatelka z Krowodrzy*
378. Majeranowski, *Zmory*
379. Majeranowski, *Gdzie diabeł nie może, czyli nasze slugi*
380. Majeranowski, *Muchy kleparskie*
381. Majtczak, *Mała kropka, takie nic*
382. Malak²²³, *Marta*
383. Malak, *Partyzanci*
384. Malicki, *Pobór do wojska*
385. Mattausch²²⁴, *Zbójca Madej*²²⁵
386. Małek K.²²⁶, *Jutrznia mazurska na Gody*
387. Marcellus G., *Gdy ojciec wraz z synem*
388. Marcelüs H., *Gdy wiosenka się uśmiecha*
389. Maślankiewicz, *Poskromienie Ksantypy*
390. Matysik Janina, *Powrót*
391. Maurus Carnot²²⁷, *Wenacjusz*
392. Medard²²⁸, *Szukajcie mordercy*
393. Mędalanka²²⁹, *Przysięga Juradaków*
394. Michalski, *Przeznaczenie*
395. Milieski Ksawery, *W pogoni za szczęściem*
396. Milieski, *Granitowy królewicz ducha*
397. Milo i Halter²³⁰, *Baron Kimmel*
398. Milko, *Wizja winiarczka*
399. Miller Witold, *O Kasi, co nie chciała kaszy*
400. układ Missony K.²³¹, *Inscenizacja Pana Tadeusza*
401. Modły Molski, *Wygnanie z raju*
402. Moeres²³², *Lilia Wawelu*
403. Moncey²³³, *Pan naczelnik to ja*²³⁴

---

²²¹ Bibliografia dramatu polskiego 1765–1964 autorstwo sztuki o tym tytule przypisuje Rajmundowi Bergelowi.

²²² Kazimierz Majeranowski.

²²³ Henryk Maria Malak.

²²⁴ Karol Mattausch.

²²⁵ Poprawny tytuł sztuki: *Madej zbój*.

²²⁶ Karol Małek.

²²⁷ Maurus Carnot.

²²⁸ Właściwie: Józef Rappaport.

²²⁹ Anna Mędalanka.

²³⁰ Autorami libretta tej operetki są: Sigmund Pordes-Milo, Hermann Heller, Willi Wolf i Oskar Franz.

²³¹ Kazimierz Missona.

²³² Właściwie: Eliza Bośniacka.

²³³ Eduard Moncey.

²³⁴ Poprawna forma tytułu sztuki: *Pan naczelnik... to ja!*

404. Morawska J.²³⁵, *Lawina*
405. Morozowicz-Szczepkowska²³⁶, *Ojczyzna*
406. Mrozowicka Irena²³⁷, *Jaś gospodynią*
407. Mrozowicka, *Babska polityka*
408. Mrozowicka, *Babska rewolucja*²³⁸
409. Mrozowicka, *Wielka nowina*
410. Mrozowicka, *Bez ten święty oplatek*
411. Mrozowicka, *Frankowy testament*
412. Mrozowicka, *Wesołą nowinę bracia słuchajcie*
413. Mrożkiewicz, *Szarlatan*
414. Nałęcz J.²³⁹, *Jakub splaca dług*
415. Nałęcz J., *Kryzys minął*
416. oprac. Nałęcza, *Obrona Częstochowy*
417. Nałęcz, *Prawda zwycięża*
418. Norodzonek M., *W okowach najeźdźcy*
419. Nawarra Grzegorz²⁴⁰, *Bóg i ojczyzna hasłem naszym*
420. Herczeg²⁴¹, *Niebieski lis*
421. Nedbal²⁴², *Polska krew*
422. Nestroy²⁴³, *Trójka hultajska*
423. Niemojewski²⁴⁴, *Żebak*
424. Niewiarowicz²⁴⁵, *Gdzie diabeł nie może*
425. Niedopytalski²⁴⁶, *Miecz Damoklesa*
426. Niewiarowicz, *Ich dwóch*
427. Niewiarowicz, *I co z takim zrobić?*
428. Niewiarowicz, *Dlaczego zaraz tragedia*
429. Nowosielski J.²⁴⁷, *Szczęście Hani*
430. Nikorowicz²⁴⁸, *Moralność przede wszystkim*
431. Nikorowicz, *W gołębniku*
432. Nowierski Soter²⁴⁹, *Zakopane wiano*

---

²³⁵ Janina Morawska.

²³⁶ Maria Morozowicz-Szczepkowska.

²³⁷ Irena Mrozowicka.

²³⁸ Bibliografie nie notują tej sztuki przy nazwisku Mrozowickiej.

²³⁹ Właściwie: Józef Dylkiewicz-Nałęcz.

²⁴⁰ Właściwie: Grzegorz de Navarra Dembski.

²⁴¹ Franciszek Herczeg.

²⁴² Oskar Nedbal.

²⁴³ Johann Nepomuk Nestroy.

²⁴⁴ Ludwik Niemojewski.

²⁴⁵ Roman Niewiarowicz.

²⁴⁶ Właściwie: Konstanty Krumłowski.

²⁴⁷ Jerzy Nowosielski.

²⁴⁸ Ignacy Nikorowicz.

²⁴⁹ Soter Nowierski.

433. Nowotarski i Stańczyk²⁵⁰, *Wiejskie kawalery*
434. Obertyński, *Legenda Kynastu*
435. Ochała Ferdynand²⁵¹, *Golgota*
436. Ochała Ferdynand, *Śląska choina*
437. Oleska Ela²⁵², *Wszystko wolno, dawaj wódki*
438. Oleska Ela, *Wstęga królowej*
439. Olszewski, *Dom wypoczynkowy*
440. Orsza Tadeusz²⁵³, *Lilia*
441. Orwicz Jerzy²⁵⁴, *Na postoju*
442. Orwicz Jerzy²⁵⁵, *Piorunem*
443. Orwicz Zbigniew, *Jego kaprałska mość*
444. Ostrenga, *Przemysłowiec*
445. Ostrowiec, *Lepsze jutro*
446. Ostrowski Krystyn²⁵⁶, *Wiesław, czyli Wesele Krakowskie*
447. Osterloff²⁵⁷, *Skazaniec*
448. Ondrusz J.²⁵⁸, *Raubszyk Siykiyra*
449. Parvi Zenon²⁵⁹, *Hanusia Krożańska*
450. Pawłowski Aleksander²⁶⁰, *Nad Wisłą*
451. Pauszer-Klonowska²⁶¹, *Budowali most*
452. Peplowski B.²⁶², *Droga do świtu*
453. Perkitny²⁶³, *Droga do źródeł*
454. Perzyński Włodzimierz, *Uśmiech losu*
455. Perzyński Włodzimierz, *Idealiści*
456. Perzyński Włodzimierz, *Polityka*
457. Piątkiewicz Aleksander²⁶⁴, *Czarowny grajek*
458. Piątkowska Ignacja²⁶⁵, *Dożynki sieradzkie*²⁶⁶

---

²⁵⁰ Prawdopodobnie: Leon Waclaw Nowotarski i Zygmunt Musiałek.

²⁵¹ Ks. Ferdynand Ochała.

²⁵² Właściwie: Eleonora Kropiwnicka.

²⁵³ Właściwie: Tadeusz Korpala.

²⁵⁴ Zbigniew Orwicz.

²⁵⁵ Jerzy Orwicz.

²⁵⁶ Krystyn Józef Ostrowski.

²⁵⁷ Właściwie: Stanisław Graybner.

²⁵⁸ Józef Ondrusz.

²⁵⁹ Zenon Parvi.

²⁶⁰ Aleksander Pawłowski.

²⁶¹ Gabriela Pauszer-Klonowska.

²⁶² Peplowski Bohdan.

²⁶³ Tadeusz Perkitny.

²⁶⁴ Aleksander Piątkiewicz.

²⁶⁵ Konstancya Ignacja Piątkowska.

²⁶⁶ Poprawny tytuł: *Dożynki sieradzkie z muzyką, śpiewami i tańcami: obrazek wiejski z ziemi sieradzkiej w 2 odśłonach.*

459. Piątkowska²⁶⁷, *Gody Narodzenia Bożego*
460. Piątkowska Ignacja, *Wróżba cyganki, czyli wesele Basi*
461. Piechula A., *Śląsk w płomieniach*
462. Piechula, *Biała cyganka*
463. Pitorak²⁶⁸, *Janosikowa Słoboda*
464. Platoński A., *Rozdzieleni*
465. Pobratymiec²⁶⁹, *Lustracja u Pana wójta*
466. Pobratymiec wg Niffera i Terffena, *Małgosia płacze, śmieje się Jaś*
467. Pobratymiec-Płatkowski, *Zrękowiny u Druzgały*
468. Pobratymiec-Płatkowski, *Nasi jadą*
469. Pobratymiec-Płatkowski, *Górą spółdzielnie*
470. Pobratymiec, *Pan burmistrz z Wielkich Kozłowiec*
471. Pobratymiec, *Gdzie odwaga i męstwo, Bóg daje zwycięstwo*
472. Pobratymiec, *W gospodzie pod sroką*²⁷⁰
473. Pobratymiec, *Ofensywa zalotników*
474. Pobratymiec-Płatkowski, *Pan Grajcarek idzie w kumy*
475. Podkowa Jan²⁷¹, *Opowieść o Wiośnie Ludów*
476. Podkowa Jan, *Biała sukmana*
477. Pomagajbo Anastazy, *Dwa światy*
478. Pomagajbo Anastazy, *Głos krwi*
479. Pomagajbo Anastazy, *Córka Tumrego*
480. Pomysłowski, *W walce o pokój*
481. Popławski i Golański²⁷², *Pokój do wynajęcia*
482. Porazińska J.²⁷³, *Krzywda nagrodzona*
483. Porazińska J., *Zaśnij oczko*²⁷⁴
484. Płastowski Alojzy, *Rozdzieleni*
485. Pruszkowska, *Czarownica*
486. Przęczek Zofia, *Morgi*
487. Przybylski²⁷⁵, *Wicek i Wacek*
488. Przybylski, *Czary*
489. Przybylski, *Pożegnanie*
490. Przybylski, *Polityka panny Florci*
491. Przybylski, *Szukajcie dziecka*
492. Przyjemska Helena, *Siostry*

---

²⁶⁷ Konstantyna Ignacja Piątkowska.

²⁶⁸ Józef Pitorak.

²⁶⁹ Właściciel: Jan Szczęsny Płatkowski.

²⁷⁰ Poprawny tytuł: *W gospodzie „Pod sroką”*: *humoreska sceniczna w 1 odsłonie*.

²⁷¹ Właściciel: Janina Skowrońska-Feldmanowa.

²⁷² Antoni Popławski-Jastrzębiec i Jan Antoni Golański.

²⁷³ Janina Porazińska.

²⁷⁴ Poprawna forma tytułu sztuki: *Zaśnij, oczko!*

²⁷⁵ Zygmunt Przybylski.

493. Pyzik Zdzisław²⁷⁶, *Tarninowe misterium*
494. Rabski Władysław²⁷⁷, *Asceta*
495. Radlińska²⁷⁸, *Leśna droga*
496. Raort Wilhelm²⁷⁹, *Jacusz Nieroba i jego przyjaciel*
497. Raort Wilhelm, *Generalna próba*
498. Raort Wilhelm, *Kawusia z kozuszką*
499. Raort Wilhelm, *Ćwierć tuzina skeczów*
500. Raort Wilhelm, *Zięć z przeszkodami*
501. Raort Wilhelm, *Poradnia świadomej prawdy*
502. Raort Wilhelm, *Nie mów hop, aż przeskoczysz*
503. Raort Wilhelm, *Nowe monologi*
504. Raort Wilhelm, *Tragedia pani postowej*
505. Raort Wilhelm, *Posel czy kominarz*
506. Rapacki W., *Ja tu rządzę, czyli Romans pani majstrowej*
507. Rapacki W., *Humoreski: Spóźniony tancerz, Świat na sposobność, Zaczarowana melodia*
508. Rapacki W., *Szeregowiec na urlopie*
509. Rapalski²⁸⁰, *Nowy rok bieży*
510. Rączkowski²⁸¹, *Na wyspie*
511. Reimschüssel²⁸², *Noc na posterunku*
512. Rej Edward²⁸³, *Kopciuszek*
513. Remiszewski St.²⁸⁴, *Męczennica*
514. Remiszewski St., *Wielki los*
515. Ridley Arnold²⁸⁵, *Pociąg widmo*
516. Rogala Fr., *Ida hrabina*
517. Rojewski i Matuszewski²⁸⁶, *Gospoda pod „Wesołą Kukulką”*
518. Romer²⁸⁷, *Przygoda młynarza*
519. Borski²⁸⁸, *Zwycięzca śmierci*
520. Rubiec Roman, *Leluja z Białej Izby*
521. Rubach i Straus²⁸⁹, *Autobus o piątej*

---

²⁷⁶ Zdzisław Pyzik.

²⁷⁷ Władysław Rabski.

²⁷⁸ Jadwiga Radlińska.

²⁷⁹ Właściwie: Józef Rappaport.

²⁸⁰ Właściwie: Janusz Warnecki.

²⁸¹ Józef Rączkowski.

²⁸² Julian Reimschüssel.

²⁸³ Właściwie: Edward Rozenberg.

²⁸⁴ Stanisław Remiszewski.

²⁸⁵ William Arnold Ridley.

²⁸⁶ Jan Rojewski, Ryszard Matuszewski.

²⁸⁷ Helena Romer-Ochenkowska.

²⁸⁸ Stanisław Borski, właściwie: Stanisław Kuźnar.

²⁸⁹ Ludomir Rubach, Stefan Straus.

522. Ruczaj, *Wigilia Orłąt Lwowskich*²⁹⁰
523. Rudawcowa Hanna²⁹¹, *Bajka*
524. Rusinek M.²⁹², *Kobieta we mgle*
525. Ruszkowski²⁹³, *Mąż z grzeczności*
526. Ruszkowski, *Wesele Fonsia*
527. Rybarski²⁹⁴, *Dobrześ zrobił*
528. Rydz²⁹⁵, *W strasznym młynie*
529. Rydz, *Siostra Maria*
530. Rydz, *Grzeszna miłość*
531. Rydz, *Golgota*
532. Rydz, *Ułan i młynarka*
533. Rydz, *Walkowe kochanie*
534. Rydz, *Symche Śmil w cywilu*²⁹⁶
535. Rydz, *Dzielny wojak Symche Śmil na froncie*²⁹⁷
536. Rydz, *Pan kapral weteranów*
537. Rydz, *Ostatni sabat*
538. Rydz, *Zemsta cygana*
539. Rydel²⁹⁸, *Betleem polskie*
540. Rychlewski, *Brygadier z Mariensztatu*
541. Rytard²⁹⁹, *Ziemia*
542. Rząca Wł.³⁰⁰, *O zakłętej królownie*
543. Rząca Wł., *Jaś i Małgosia*
544. Sądzewicz³⁰¹, *Strażackie zrękowiny*
545. Samozwaniec M. i Stern³⁰², *Ich troje*
546. Sapek-Świętochowski (O. Robert)³⁰³, *Przez ciernie do gwiazd*
547. Scribe³⁰⁴, *Szpital wariatów*
548. Sewer³⁰⁵, *Dla świętej ziemi*

---

²⁹⁰ Janina Ruczaj.

²⁹¹ Anna Rudawcowa.

²⁹² Michał Rusinek.

²⁹³ Sztuka dwóch autorów: Adolfa Abrahamowicza i Ryszarda Ruszkowskiego. Patrz przypis 1.

²⁹⁴ Leopold Rybarski.

²⁹⁵ Robert Rydz.

²⁹⁶ Poprawny tytuł: *Symche Śmil w cywilu: humoreska w 3 aktach ze śpiewami i muzyką (ciąg dalszy humoreski pt: „Dzielny wojak Symche Śmil na froncie”)*.

²⁹⁷ Poprawny tytuł sztuki: *Dzielny wojak Symche Śmil na froncie*.

²⁹⁸ Lucjan Rydel.

²⁹⁹ Jerzy Mieczysław Rytard.

³⁰⁰ Włodzimierz Rząca.

³⁰¹ Marek Sądzewicz.

³⁰² Magdalena Samozwaniec, Anatol Stern.

³⁰³ Robert Sapek-Świętochowski.

³⁰⁴ Eugène Scribe.

³⁰⁵ Właściwie: Ignacy Maciejowski.

549. Sewer, *Marcin Łuba*³⁰⁶
550. Sęp Orłowski, *Ciotka z Fidrygałów*
551. Schmidt³⁰⁷, *Koszyk kwiatów*
552. Ściwiarski Janusz³⁰⁸, *Zaciszne gniazdko, czyli dwie teściowe*
553. Siemaszko Antoni³⁰⁹, *Monogram*
554. Silesius F.³¹⁰, *Dyplomatką*
555. Silesius F., *Ofiara serca*
556. Silesius F., *Polak mały*
557. Siostra Benedykta, *Irusia*
558. Siostra Dolorosa, *Obrona Wiednia*
559. Śmietana-Sokólski³¹¹, *Hrabia Klimczak*
560. Śmietana-Sokólski, *Humoreski śląskie*
561. Smotrycki³¹², *Jasiek sierota*
562. Sokolik, *Nie przebieraj dziolko, żebyś nie przebrała*
563. Starzeński Leopold, *Gwiazda Syberii*
564. Staszczuk Adam, *Dziesiąty pawilon*
565. Staszczuk Adam, *Noc w Belwederze*
566. Staszczuk Adam, *Kościuszek w Petersburgu*
567. St. W.³¹³, *Łobuz*
568. Stefański³¹⁴, *Wojskowa kuracja*
569. Stefański, *Panna rekrutem*
570. Stefański, *Sprawa Ordynga*
571. Steck³¹⁵, *Jejmość ciekawska*
572. Stefańskiego przeróbka, *Królewna Śnieżka*
573. Stein³¹⁶, *Polska krew*
574. Straus Stefan, *Miodowa 14*
575. Stötter-Frischholz³¹⁷, *Imieniny prezesa*
576. Suchodolska³¹⁸, *Gdzie miłość tam i Bóg*
577. Świdorski³¹⁹, *Jesienią*

---

³⁰⁶ Sztuka napisana przy współudziale Tadeusza Micińskiego.

³⁰⁷ Christoph von Schmidt.

³⁰⁸ Janusz Ściwiarski.

³⁰⁹ Antoni Siemaszko.

³¹⁰ Właściwie: ks. Franciszek Harazim.

³¹¹ Piotr Śmietana-Sokólski.

³¹² Jan Smotrycki.

³¹³ Stanisław Wójcik.

³¹⁴ Bolesław Kazimierz Stefański.

³¹⁵ Sztuka Josefa Stecka, w przekładzie Stefana Kosko.

³¹⁶ Leo Stein.

³¹⁷ Helma Stötter-Frischholz.

³¹⁸ Felicja Suchodolska.

³¹⁹ Leopold Świdorski.

578. Świrszczyńska³²⁰, *Ostrożny*
579. Sychta Bernard, *Hanka się żeni*
580. Sykulski³²¹, *Kunegunda*
581. Szaniawski³²², *Matka*
582. Szaniawski, *Powódź*
583. Szaniawski Junosza³²³, *Ogień swatem*
584. Szczegodziński, *Baśń o bursztynowym pierścieniu*
585. Szczepański³²⁴, *Zadumał się walczyk Warszawy*
586. Szczepański, *Trzy skecze*
587. Szczerbowski, *Wujaszek*
588. Szejnoga, *Miłość, zdrada, morderstwo*
589. Szelburg-Ostrowska³²⁵, *Lulajże Jezuniu*
590. Szelburg-Zarembina, *Złoty sen*
591. Szelburg-Zarembina, *Najszcześniejsza z siostr*
592. Szędzielorz G., *Wczasowe kwiatki*
593. Szędzielorz G., *Paczka augustowska*
594. Szukiewicz Maciej, *Na wymowie*
595. Szukiewicz Jan, *Popychadło*
596. Szurek Paweł³²⁶, *Muzyka na ulicy*
597. Szuścik³²⁷, *Pani wójtowa*
598. Szygethi Józef³²⁸, *Stary piechur i jego syn huzar*
599. Szyszko³²⁹, *Urwis*
600. Szycyca³³⁰, *Męka Pańska*
601. Tom Konrad, *Honor domu Broches i S-ka*
602. Tomski³³¹, *Kariera panny Mary*
603. Topór Zbigniew³³², *Walek Kosynier*
604. Tumbach, *Cygańskie dziecko*
605. Tur³³³/tłum. z ros./, *W damskiej bieliźnie*
606. Turbak P.³³⁴, *Zwycięstwo prawdy*

---

³²⁰ Anna Świrszczyńska.

³²¹ Józef Sykulski.

³²² Jerzy Szaniawski.

³²³ Władysław Junosza Szaniawski.

³²⁴ Ludwik Szczepański.

³²⁵ Właściwie: Ewa Szelburg-Zarembina.

³²⁶ Paul Schurek.

³²⁷ Jan Szuścik.

³²⁸ Józef Szygethi.

³²⁹ Jerzy Bohusz-Szyszko.

³³⁰ Jan Szycyca.

³³¹ Właściwie: Eugeniusz Żytomirski.

³³² Właściwie: Wanda Brzeska.

³³³ Artur Tur.

³³⁴ Ks. Piotr Turbak.

607. Turbak P., *Pójdźmy do Betleem*
608. Turbak P., *Agnes*
609. Turbak P., *W obronie Chrystusa Króla*
610. Turbak P., *Triumf krzyża*
611. Tuchołkowa³³⁵, *Stryjek Fonsio*
612. Turnau J.³³⁶, *Swaty cioci Jadzi*
613. Turski³³⁷, *Krowoderskie zuchy*
614. Turski, *Aptekarz się żeni albo Bonuś się żeni*
615. Turski, *Manewry miłosne*
616. Turski, *Lola z Ludwinowa*
617. Turski, *Czar munduru*
618. Turzański³³⁸, *Dożywotnia renta*
619. Turzański, *Po kolędzie*
620. Turzański, *Wujaszek z Gdyni*
621. Turzański, *Chrzczyny na Łyczakowie*
622. Tworkowski³³⁹, *Źródło życia*
623. Uguccini Ruffido, *W szponach władcy kniei*
624. Urbański³⁴⁰, *Dramat jednej nocy*
625. Wiseman³⁴¹, *Fabiola*³⁴²
626. Walewski³⁴³, *Żywy nieboszczyk*³⁴⁴
627. Walewski, *Ach, to Zakopane*
628. Walewski, *Dzieci w jaskini zbójców*³⁴⁵
629. Walewski, *Na wędkę*
630. Walewski, *Tatuś pozwolił*³⁴⁶
631. Watka-Przewłocki, *Partyzanci*³⁴⁷
632. Webersfeld³⁴⁸, *Carscy bohaterowie*
633. Webers Willy i Siber Carl, *Dziewczę znad brzegu Wisły (Miłość studencka)*
634. Wędrychowski Bol., *Wieśniacy*
635. Węgrzyn, *Radio na wsi*

---

³³⁵ Stefania Tuchołkowa z Zaleskich.

³³⁶ Jerzy Turnau.

³³⁷ Stefan Turski.

³³⁸ Kazimierz Turzański.

³³⁹ Stanisław Tworkowski.

³⁴⁰ Aureli Urbański.

³⁴¹ Nicholas Wiseman.

³⁴² Oryginalny uwór jest powieścią.

³⁴³ Adolf Walewski.

³⁴⁴ Utwór autorstwa Geoga Friedricha Belly'ego w oprac. Walewskiego.

³⁴⁵ Sztuka tłumaczona z ks. Thibaut (Lebardin).

³⁴⁶ Utwór autorstwa Gustava von Mosera w oprac. Walewskiego.

³⁴⁷ Bibliografia Biblioteki Narodowej notuje sztukę o tym tytule autorstwa H. M. Malaka w 1946.

³⁴⁸ Edward Webersfeld.

636. Wężykówna Paula³⁴⁹, *Kwiat polskiej ziemi*
637. Wieczorek³⁵⁰, *Dobra córka*
638. Wieczorek, *Jaselka polskie*
639. Wieczorek, *Kominiarz i piekarz*
640. Wieczorek, *Z nędzy do szczęścia*
641. Wieniarski Antoni³⁵¹, *Nad Wisłą*
642. Wieniarski Antoni, *Ulicznik warszawski*
643. Wilbik Weronika³⁵², *Jabłoń gada*
644. Wilczyński Albert³⁵³, *Najnowsze swaty*
645. Winawer Bruno³⁵⁴, *Roztwór prof. Pytla*
646. Wirski³⁵⁵, *Chcę strażaka*
647. Witkowska M.³⁵⁶, *Biuro kojarzenia małżeństw*
648. Witkowska M., *Inscenizacja*³⁵⁷
649. Witkowska M., *Doskonała kucharka*
650. Witkowska, *Jaś i Marysia*
651. Witkowska, *Kłopoty sportowca*
652. Witkowska, *Przebaczenie*
653. Witkowska, *Przebudzenie*
654. Witkowska, *Sobótka śląska*
655. Witkowska, *Wrosli w ziemię*
656. Witkowska, *Niedorajda*
657. Wiseman, *Perła ukryta*
*Fabiola*³⁵⁸
658. Wiwowski, *Zło ukarane, czyli jak Udusia przydusili*³⁵⁹
659. Władysławita³⁶⁰, *Pożar w Podlipiu*
660. Wodzyński M.³⁶¹, *Czekaj... ja wrócę*
661. Wodzyński M., *Ten głupi Franek*
662. Wodzyński M., *Tam wśród gór*³⁶²

---

³⁴⁹ Paula Wężykówna.

³⁵⁰ Ks. Paweł Wieczorek.

³⁵¹ Antoni Wieniarski.

³⁵² Weronika Wilbik-Jagusztynowa.

³⁵³ Albert Wilczyński.

³⁵⁴ Bruno Winawer.

³⁵⁵ Juliusz Wirski.

³⁵⁶ Maria Witkowska.

³⁵⁷ Poprawny tytuł: *Inscenizacje ludowe i okolicznościowe*.

³⁵⁸ Utwór nie został opatrzony kolejnym numerem. Zob. poz. 625.

³⁵⁹ W katalogu Biblioteki Narodowej sztuka podpisana pseudonimem Wi-Wo-Wski. Wyd. Tarnów 1947.

³⁶⁰ Pseudonim: Władysławita, właściwie: Zdzisław Zakrzewski.

³⁶¹ Michał Wodzyński.

³⁶² Poprawny tytuł: *Tam, wśród gór*.

663. Wojcieszek W.³⁶³, *Dwaj mężowie*
664. Wojcieszek W., *Górnicy*
665. Wojcieszek W., *Grunt to flota*
666. Wojcieszek W., *Nowa Golgota*
667. Wojcieszek W., *Ofiara tajemnicy spowiedzi*
668. Wojcieszek W., *Partyzantka*
669. Wojcieszek W., *Mosiek spekulant*
670. Wojcieszek W., *Partyzant Wyrwa*
671. Wojcieszek W., *W dniu Bożego Narodzenia*
672. Wojnarowska Z.³⁶⁴, *Noc*
673. Wolański Igno, *Nur für Deutsche albo Było i tak*
674. Wolniewicz Czesława³⁶⁵, *Pasterka*
675. Wołodyjowski³⁶⁶, *W starym piecu diabeł pali*
676. Wołowski i Stawiszyński, *Pod mieczem zakonu*
677. Wrona, *Maskarada miłości*
678. Wrzos Bonifacy³⁶⁷, *Marek Łopian*
679. Wrzos Bonifacy, *Pilnuj swego*
680. Wrzos, *Przebudzenie*
681. Wrzos, *Ucieczka*
682. Wrzos, *Wojciechowa Żukowa*
683. Wrzos, *Wyrodna córka*³⁶⁸
684. Wrzos, *Zawierucha*
685. Wrzos, *Żelazny wilk*
686. Wrzos, *Strażacy*
687. Verneuille³⁶⁹, *Musisz być moją*
688. Vrana, *Wołga w płomieniach*
689. Zawadzka³⁷⁰, *Grusza na miedzy*
690. Zambrowski, *Awantura*
691. Zawiejski J.³⁷¹, *Ocalenie Jakuba*
692. Zawiejski J., *Rozdroże miłości*
693. Zawiejski J., *Miłość Anny*
694. Zbierchowski H.³⁷², *Szczęście Gzymsa*

---

³⁶³ Brak informacji o autorze i sztukach, za wyjątkiem *Moška spekulanta*, sztuki autorstwa Karola Miarki.

³⁶⁴ Zofia Wojnarowska.

³⁶⁵ Czesława Wolniewiczówna.

³⁶⁶ Właściwie: Władysław Dunin-Wąsowicz.

³⁶⁷ Właściwie: Kamilla Lawalowa z Morzkowskich.

³⁶⁸ Bibliografie nie notują tej sztuki w dorobku Lawalowej.

³⁶⁹ Louis Verneuil.

³⁷⁰ Stefania Zawadzka.

³⁷¹ Jerzy Zawiejski.

³⁷² Henryk Zbierchowski.

695. Zbierzchowski H., *Złota rybka*
696. Zbierzchowski H., *Małżeństwo Loli*
697. Zbierzchowski H., *Porwana narzeczona*
698. Zbierzchowski H., *Serce matki czyli przygody Tomcia Palucha*
699. Zbierzchowski H., *Kłopoty pana Złotopolskiego*
700. Zbierzchowski H., *Czarodziej*
701. Ziemba³⁷³, *Św. Wojciech*
702. Ziółek H.³⁷⁴, *Przybłęda*
703. Żółkowski Alojzy, *Żyd w becze*
704. Żaki³⁷⁵, *Kryzys na wsi*
705. Żurowska Felicja, *Perty Najśw. Panienci*
706. Żurowska Felicja, *Żołnierz*
707. Żurowska Felicja, *Niebezpieczna sklepikarka*
708. Żukowski³⁷⁶, *Dziecko miłości*
709. Zwikłowski³⁷⁷, *Sprzedaję, kupuję*
710. Zwikłowski, *Idealista na prowincji*
711. Reimschüssel³⁷⁸, *Kwiat paproci*

UTWORY AUTORÓW NIEZNANYCH

712. *Ach, ta Kazia*
713. *Ach, te automobile*
714. *Antoś mądrala*
715. *Awantura małżeńska*
716. *Baczność*
717. *Bartek w ziemi piekielnej i w rajskim przedsionku*
718. *Barnaba – chrześniak wojenny*³⁷⁹
719. *Baśń o smoku*
720. *Bernadeta*
721. *Bogacze wiejscy*
722. *Brzytwa swatem*³⁸⁰
723. *Bursztyny Kazi*³⁸¹
724. *Cecylia*

---

³⁷³ Ks. Ignacy Ziemba.

³⁷⁴ Właściwie: Władysław Łoziński.

³⁷⁵ Leopold Żaki.

³⁷⁶ Augustyn Żukowski.

³⁷⁷ Właściwie: Franciszek Garczyński.

³⁷⁸ Julian Reimschüssel.

³⁷⁹ Maurice Hennequin. Poprawny tytuł: *Chrześniak wojenny*.

³⁸⁰ Sztuka drukowana anonimowo w Poznaniu w 1911 i 1921.

³⁸¹ Prawdopodobnie sztuka Władysławy Przyjemskiej *Bursztyny Kazi*.

725. *Czerwony kapturek*
726. *Czcij ojca twego i matkę swoją albo Straszne przekleństwo matki, albo Ciernista droga matki*
727. *Chorzowianie*³⁸²
728. *Dawne czasy*
729. *Dla Ciebie*
730. *Dwie ofiary*³⁸³
731. *Dwaj podróżni*
732. *Dyrektor i Wojtuś*
733. *Dwaj sierżanci*
734. *Dziecię Marii*
735. *Fik Fik i Fok Fok*
736. *Genowefa*³⁸⁴
737. *Gdzie skowronek śpiewa*
738. *Godzien litości*³⁸⁵
739. *Grunt to rodzinka*
740. *Głuchoniemy i złodziej*
741. *Grypka*³⁸⁶
742. *Hej, Hola*
743. *Herszt Jaguar*
744. *Imć Pan Zagłoba*
745. *Imieniny Zosi*³⁸⁷
746. *Jaselka królowej Kingi*
747. *Jaselka szczyrzyckie „Epifania”*³⁸⁸
748. *Jak Franek przedpoborowy sięgnął po rozum do głowy*
749. *Jedź na wczasy*
750. *Jagusia płacze, śmieje się Jas*³⁸⁹
751. *Jedziemy na festiwal*
752. *Jutro*
753. *Kazio się żeni*
754. *Kapral Szczapa*³⁹⁰
755. *Kielbasa*
756. *Komisja wojskowa*

---

³⁸² Prawdopodobnie: Franciszek Teofil Borys, *Chorzowianie. Obrazek ludowy w 5 aktach ze śpiewem i tańcami*, (wyd. Chorzów 2002).

³⁸³ Prawdopodobnie anonimowa sztuka *Dwie ofiary. obraz historyczny*, Poznań 1913.

³⁸⁴ Friedrich Hebbel.

³⁸⁵ Aleksander Fredro.

³⁸⁶ Być może sztuka: Benedykta Hertza, *Tyfusik i grypka*, Warszawa 1935.

³⁸⁷ Anonimowa sztuka, wyd. w Poznań 1873 w tomie *Teatr dla dzieci*, t. 2.

³⁸⁸ *Jaselka szczyrzyckie pt. Epifania: obraz sceniczny w 3 aktach i 6 odsłonach*, napisał i ułożył z dodaniem niektórych kolęd Michał Waligóra, Lwów 1901.

³⁸⁹ Adaptacja pióra J. S. Pobratymca, właściwie: Jana Szczęsnego Płatkowskiego.

³⁹⁰ Sztuka autorstwa Karola Lilienfelda-Krzewskiego. Zob. poz. 30.

757. *Kontrola*
758. *Konkurent*
759. *Końska kuracja*³⁹¹
760. *Kłopoty z listem*
761. *Kłopoty Kłopotka*
762. *Kowal i hrabianka*
763. *Kozłowieckie Sherlocki-Holmesy*
764. *Królewna bajka*
765. *Krwawy oplątek*
766. *Księżniczka róż*
767. *Księżniczka Pstrokońska*
768. *Kukusia jest podlotkiem*
769. *Legionista na polu chwały i narzeczona śmierci*³⁹²
770. *Lucyfer*
771. *Lunatyk*³⁹³
772. *Maćkowy snop*
773. *Malowane panny*
774. *Mądry Michał*
775. *Miłosierdzie zwycięża*³⁹⁴
776. *My mężczyźni górą*
777. *Na piastowym Śląsku*
778. *Niebo i ziemia*
779. *Nieprzyjaciółka fraków*³⁹⁵
780. *Nieboszczyk z przypadku*³⁹⁶
781. *Noc poślubna*³⁹⁷
782. *Obca przy własnym ognisku*³⁹⁸
783. *Ojciec nasz, czyli niewinnie na śmierć skazany*
784. *Ofiarna miłość*³⁹⁹
785. *Oferma*
786. *Oporny Walek*
787. *Oświęcim*

---

³⁹¹ Prawdopodobnie *Końska kuracja: farsa w 1 akcie* Cyryla Danielewskiego.

³⁹² Patriotyczna tragedia w 5 aktach ze śpiewami Antoniego Jaxa.

³⁹³ Prawdopodobnie krotchwila autorstwa Ernesta Bluma i Raoula Toché. Zob. poz. 63.

³⁹⁴ Sztuka wydana anonimowo przez Stowarzyszenie Dzieci Marii w serii „Teatr dla Młodzieży Żeńskiej”: *Miłosierdzie zwycięża: sztuka w 3 aktach (z życia św. Ludwika de Marillac)*, Chełmno 1934.

³⁹⁵ Fraszka ze śpiewami i tańcami w 1 akcie Władysława Trelewskiego, wyd. Poznań w 1927 w serii „Naród Sobie”.

³⁹⁶ Sztuka Adolfa Starkmana wyd. w 1909, w Warszawie w serii „Biblioteki Miłośników Sceny”.

³⁹⁷ Prawdopodobnie farsa autorstwa Franza Arnolda i Ernesta Bacha wystawiana na polskich scenach w 1947.

³⁹⁸ Być może chodzi o adaptację powieści o tym samym tytule drukowanej na łamach prasy, np. w „Ozędowniku Ostrowskim i Odolanowskim” w 1937.

³⁹⁹ Prawdopodobnie sztuka Antoniego Kotyłyło wyd. Katowice 1933 w serii „Biblioteka Sceniczna KDK”.

788. *Pajace*
789. *Po dwudziestu latach*⁴⁰⁰
790. *Panna Klarcia*
791. *Panna Można – Virgo Potens*
792. *Pierwszy krzyż na nowym cmentarzu*
793. *Pojednanie*
794. *Pierwsza lepsza*⁴⁰¹
795. *Piosenka wujaszka*⁴⁰²
796. *Po wypłacie*
797. *Pod krzyżem*
798. *Pościg*
799. *Pójdź me serce*
800. *Polska podlaska*
801. *Przez czerwone okulary*
802. *Przemogłem*
803. *Przędka pod krzyżem*⁴⁰³
804. *Rekrut na froncie*
805. *Róża tarnowska*
806. *Repeciarze*
807. *Rinaldo Rinaldini*⁴⁰⁴
808. *Sen Marysi*
809. *Skradziony brylant*
810. *Skandal*⁴⁰⁵
811. *Serce matki*⁴⁰⁶
812. *Skecze. Serce dziewczęce. Ona i ich czterech*
813. *Spokojny lokator*
814. *Sobowtór*⁴⁰⁷
815. *Śladem żołnierza*
816. *Śmierć dębu*
817. *Środek na odmrożenie*
818. *Staruszkowie*⁴⁰⁸
819. *Szalony pomysł*⁴⁰⁹

---

⁴⁰⁰ Sztuka drukowana anonimowo, Poznań 1912 w serii „Teatr Ludowy”.

⁴⁰¹ Prawdopodobnie komedia Aleksandra Fredry.

⁴⁰² Prawdopodobnie sztuka Jana Aleksandra Fredry.

⁴⁰³ Franciszka Omańkowska, *Przędka pod krzyżem*, Poznań 1911.

⁴⁰⁴ Być może Maksymiliana Sankowskiego *Rinaldo-Rinaldini, czyli rozbójnik włoski*.

⁴⁰⁵ Być może sztuka Gastona Armana de Caillaveta i Roberta de Flersa.

⁴⁰⁶ Adaptacja na potrzeby świetlic wiejskich *Na skalnym Podhalu* Kazimierza Przetwy Tetmajera autorstwa Weroniki Tropaczyńskiej-Ogarkowej, wyd. Warszawa 1938.

⁴⁰⁷ Być może sztuka Maurice’a Hennequina i Georges’a Duvala. Patrz przypis 134.

⁴⁰⁸ Prawdopodobnie chodzi o sztukę Aleksandra Ładnowskiego *Staruszkowie w zalotach*, drukowaną w pierwszych dwóch dekadach XX w.

⁴⁰⁹ Krotoczwila Carla Laufsa, wyd. Lwów ok. 1920.

820. *Sztandar 4-go pułku Legii Nadwiślańskiej*⁴¹⁰
821. *Święta Germana*⁴¹¹
822. *Syn marnotrawny*⁴¹²
823. *Sen Zosi*
824. *Tabor cygański*
825. *Tajemnica*⁴¹³
826. *Tak jej widocznie było sądzone*⁴¹⁴
827. *Tragiczna śmierć porucznika*
828. *Tresura Kikusia*
829. *Ułani*
830. *Urlopnik*⁴¹⁵
831. *Wędrowiec z Powiśla*
832. *Wychowanka*⁴¹⁶
833. *Wesele na wsi*⁴¹⁷
834. *W górę, w górę miły bracie*
835. *Wiosna ludów*⁴¹⁸
836. *Wycieczka za granicę*⁴¹⁹
837. *W starym piecu diabeł pali*⁴²⁰
838. *Z igły widły*
839. *Zakonspirowana*
840. *Zaczarowany młyn*⁴²¹
841. *Zbrodnia i kara*⁴²²
842. *Zemsta cyganki*
843. *Żółte pantofelki*
844. *Zdradzona miłość*
845. *Zdrada małżeńska*
846. *Zosia doktorem albo Janek doktorem*

---

⁴¹⁰ Zob. poz. 70.

⁴¹¹ Sztuka wydana anonimowo, Poznań w 1927 w serii „Teatr Ludowy”.

⁴¹² Być może chodzi o sztukę, wydaną przez Wydawnictwo Katolickiego Związku Młodzieży Męskiej w serii „Teatr dla Młodzieży Męskiej”, Józefa Furmanowa, *Syn marnotrawny. Inscenizacja przypowieści Chrystusowej w 5 odstonach*, Poznań 1936.

⁴¹³ Być może chodzi o sztukę, wydaną w serii „Teatrzyk dla Młodzieży”, Maria Buyno-Arctowa, *Tajemnica*, Warszawa 1910.

⁴¹⁴ Sztuka wydana anonimowo, Poznań 1912 w serii „Teatr Ludowy”.

⁴¹⁵ Sztuka dla teatrów włościańskich, wyd. Lwów w 1912.

⁴¹⁶ Prawdopodobnie Aleksander Fredro.

⁴¹⁷ Sztuka Franciszka Francusa.

⁴¹⁸ Zob. poz. 47. Może też chodzić o adaptację świetlicową autorstwa Janiny Skowrońskiej-Feldmanowej *Opowieść o Wiosnie Ludów*, Warszawa w 1948, „Biblioteczka Świetlicowa «Sztuki»”.

⁴¹⁹ Prawdopodobnie komedia Kazimierza Zalewskiego wyd. Warszawa, po 1892 w serii „Teatr Amatorski”.

⁴²⁰ Zob. poz. 675.

⁴²¹ Komedia opublikowana anonimowo, Poznań 1913, w serii „Teatr Ludowy”.

⁴²² Być może chodzi o adaptację sceniczną *Zbrodni i kary* Fiodora Dostojewskiego.

LISTA SZTUK NIEZALECONYCH DO WYSTAWIENIA

1. Augier Emil⁴²³, *Zięć pana Poitier*
2. Bernard J., *Dom przy drodze*
3. Brandstaetter⁴²⁴, *Powrót syna marnotrawnego*
4. Brzoza Jan⁴²⁵, *Stary dzwon*
5. Dawan i Tomski⁴²⁶ (adaptacja), *Nitouche*
6. Dobraczyński Jan⁴²⁷, *Przędziwo Jolanty*
7. Dobrowolski St.⁴²⁸, *Spartakus*
8. Flukowski Stefan, *Gwiazda dwóch horyzontów*
9. Flukowski Stefan, *Tęsknota za Julią*
10. Giraudoux⁴²⁹, *Amfitrion 38*
11. Gozdawa i Stępień⁴³⁰, *Bliźniak*
12. Kamiński J.⁴³¹, *Kominiarz i młynarz, czyli Zawalenie się wieży*
13. Kędziora⁴³², *Burza*
14. wg Korzeniowskiego⁴³³, *Karpaccy górale*
15. Korzeniowski Józef, *Cyganie*
16. wg Kraszewskiego⁴³⁴, *Chata za wsią*
17. Krzemiński Wł.⁴³⁵, *Romans z wodewilu*
18. Krzemiński Wł., *Złote niedole*⁴³⁶
19. Leonow Leonid, *Wilk*
20. Lorca Fr. Garcia⁴³⁷, *Krwawe gody*
21. Ładosiówna⁴³⁸, *Weryfikacja*
22. Morstin Ludwik⁴³⁹, *Zakon krzyżowy*
23. Nałkowska Zofia, *Dom kobiet*
24. Rapacki⁴⁴⁰, *Papa się żeni*

---

⁴²³ Émile Augier.

⁴²⁴ Roman Brandstaetter.

⁴²⁵ Jan Brzoza.

⁴²⁶ Cezary Dawan, Jerzy Tomski. Bibliografie nie notują tej adaptacji. Operetka Florimonda Hervé, libretto: Henri Meilhac i Albert Millaud.

⁴²⁷ Jan Dobraczyński.

⁴²⁸ Stanisław Ryszard Dobrowolski.

⁴²⁹ Jean Giraudoux.

⁴³⁰ Zdzisław Gozdawa i Waław Stępień.

⁴³¹ Jan Nepomucen Kamiński.

⁴³² Julian Kędziora.

⁴³³ Józef Korzeniowski.

⁴³⁴ Józef Ignacy Kraszewski.

⁴³⁵ Władysław Krzemiński. Adaptacja *Krowoderskich zuchów* Stefana Turckiego.

⁴³⁶ Wodewil na motywach *Trójki hultajskiej* Nestroya.

⁴³⁷ Federico Garcia Lorca.

⁴³⁸ Irena Ładosiówna.

⁴³⁹ Ludwik Hieronim Morstin.

⁴⁴⁰ Wincenty Rapacki.

25. Barzini, oprac. Jurandota⁴⁴¹, *Pan z milionami*
26. Rojewski⁴⁴², *Produkcja pana Brandta*
27. Rostworowski⁴⁴³, *Niespodzianka*
28. Rydel⁴⁴⁴, *Zaczarowane koło*
29. Rytard Jerzy⁴⁴⁵, *Zielone święta*
30. Salacrou G.⁴⁴⁶, *Archipelag Lenoir*
31. Sartre A.⁴⁴⁷, *Przy drzwiach zamkniętych*
32. Shaw G. B.⁴⁴⁸, *Żołnierz i bohater*
33. Shaw G. B., *Androkles i lew*
34. Swinarski A. M.⁴⁴⁹, *Gra o Barbarę*
35. Swinarski A. M., *Legenda o mądrym mężu*
36. Staff Leopold, *Południca*
37. Suchowo-Kobylin⁴⁵⁰, *Śmierć Tarełkina*
38. Świrszczyńska Anna, *Orfeusz*
39. Świrszczyńska Anna, *Strzały na Drugiej*
40. Śliwina Wanda⁴⁵¹, *Macierzyństwo panny Jadzi*
41. Szaniawski⁴⁵², *Most*
42. Szaniawski, *Żeglarz*
43. Witkiewicz St. Ign.⁴⁵³, *W małym dworku*
44. Witkiewicz St. Ign., *Szewcy*
45. Williams Emlyn, *Zieleni się zboże*
46. Wilde Oskar, *Brat marnotrawny*
47. Winawer Bruno, *R. H. inżynier*
48. Wyspiański St.⁴⁵⁴, *Bolesław Śmiały*
49. Zapolska⁴⁵⁵, *Mężczyzna*
50. Zawieyski Jerzy, *Mąż doskonały*
51. Zegadłowicz Emil, *O trzecim powsinodze beskidzkim sadowniku*⁴⁵⁶

opracowała Katarzyna Kościewicz

---

⁴⁴¹ Luigi Barzini, oprac. Jerzy Jurandot.

⁴⁴² Jan Rojewski.

⁴⁴³ Karol Hubert Rostworowski.

⁴⁴⁴ Lucjan Rydel.

⁴⁴⁵ Jerzy Mieczysław Rytard.

⁴⁴⁶ Armand Salacrou.

⁴⁴⁷ Jean Paul Sartre.

⁴⁴⁸ George Bernard Shaw.

⁴⁴⁹ Artur Maria Swinarski.

⁴⁵⁰ Aleksander Suchowo-Kobylin.

⁴⁵¹ Wanda Śliwina.

⁴⁵² Jerzy Szaniawski.

⁴⁵³ Stanisław Ignacy Witkiewicz.

⁴⁵⁴ Stanisław Wyspiański.

⁴⁵⁵ Gabriela Zapolska.

⁴⁵⁶ Utwór z cyklu ballad *Powsinogi beskidzkie*.